

د وژنو / نیونو بیه : په ملکی خلکو
د شپنیو حملو اغېزې

Contents

.....1	د وژنو/ نیونو بیه:
.....1	په ملکی خلکو د شپنیو حملو اغېزې
.....3	لنډیز
.....5	ایساف او د متحده ایالتونو پوځ ته سپارښتنې
.....8	سریزه
.....14	په پراخه توګه نیوني او پراخ چاڼیز عملیات
.....16	حقوقی (قانونی) اندیښنې: د شپنیو عملیاتو زیاتېدل د ملکی خلکو د نیولو خطر زیاتوي
.....26	د نورو عملیاتو په پرتله د شپنیو عملیاتو د زیان د جبرې موارد ډېر کم دي
.....26	د دولت او افغانې ټولني اندیښنې
.....37	د امریکاد متحده ایالتونو ځواکونو (ISAF) ته سپارښتنې

لنډيز

د نړيوالو وسله والو ځواکونو له خوا شپني عمليات، وژنې او نيونې په افغانستان کې له ډېر بحث پاروونکې تاکتيکونو څخه دي. دا عمليات چې په څومره اندازه نړيوالو وسله والو ځواکونو ته ارزښتمن دي، افغاني ټولني ته همغومره نفرت رامنځته کونکي دي. شپني عمليات د خلکو د وژلو، زخمي کولو او بندي کولو لامل کېږي او په افغاني ټولنه کې يې سخت غبرگون رامنځته کړی دی. د افغانستان دولت او خلکو په تکرار سره د شپنيو عملياتو غوښتنه کړې ده. نړيوالو ځواکونو ويلي دي چې د شپنيو عملياتو په اړه اکثره انديښنو ته پاملرنه شوې ده چې استخباراتي ښه والی هم په کې شامل دی. دوی باور لري چې شپني عمليات د عامو خلکو د مړينې د کچې راتیتولو يوه لاره او د دوی د نظامي ستراتيژۍ مهمه برخه ده.

د OSF او TLO دفتر د ۲۰۱۰ کال په فبروري کې د شپنيو عملياتو په اړه يوه ژوره څېړنه خپره کړه،¹ چې ترهغې نيټې راوړوسته يوشمېر عمليات ښه شوي دي، خو په ټوليزه توگه شپني عمليات څو چنده زيات شوي او اکثره افغاني کورنۍ ورسره مخامخ شوي دي.² دا رپورټ د بشري حقونو او سياست له ليدلوري د دې تغيراتو اغېز ښيي او مرور پرې کوي.

د شپنيو عملياتو زياتېدل غبرگونونه زياتوي د شپنيو عملياتو شمېره اوج ته رسيدلې ده. د ۲۰۰۹ کال د فبروري او د ۲۰۱۰ کال د ډسمبر تر منځ تر لاسه شوي امار عاموخلکو ته پنځه چنده زياتوالی ښيي.³ دايساف د چارواکو د څرگندونو له مخې د ناټو (نړيوالو سوله ساتو ځواکونو) په مشرۍ په يوه شپه کې په اوسط ډول ۱۹ شپني عمليات ترسره شوي دي، يعنې د ۲۰۱۰ له ډسمبر څخه د ۲۰۱۱ تر فبروري پورې په درې مياشتو کې په مجموعي ډول تقريباً ۱۷۰۰ شپني عمليات ترسره شوي دي.⁴ ايساف په دې برخه کې نوي ارقام نه دي خپاره کړي. خو هغه مرکې چې د دې رپورټ د چمتو کولو لپاره ترسره شوي دي د شپنيو عملياتو ډېر زياتېدل او په پراخه اندازه پراختيا ښيي. د ۲۰۱۱ کال په اپريل کې د امريکا د متحده ايالتونو يو ارشد نظامي سلاکار OSF ته وويل، کيدای شي چې په ټول افغانستان کې په يوه شپه کې څلوېښت شپني عمليات ترسره کېږي.⁵

د نړيوالو ځواکونو چارواکي استدلال کوي چې په تېر کال کې د شپنيو عملياتو زياتوالی د دوی بريالی ستراتيژي وه، که څه هم دوی د دې دعوي د تائيد لپاره کوم ثبوت وړاندې نه کړ. دوی استدلال کوي چې د شپنيو عملياتو د کمولو په صورت کې به د مخالفينو حملې په پامور توگه زياتې شي. له دې سره سره دا لاسته راوړنې په ډېره لوړه بيه تر لاسه شوې دي. د شپنيو عملياتو سختوالي د جگړې ډگر په مستقيم توگه د افغانانو کورونو ته وروری او د افغانستان د خلکو تر منځ يې سخت غبرگون رامنځته

کړی دی. د افغانستان دولت د خپل محدود کنټرول په پام کې نیولو سره شپني عملیات له مخالفینو سره د ملي پخلاینې د هڅو تخریبوونکي او د افغانستان دحاکمیت پر وړاندې گواښ گنډلي دي. د شپنيو عملیاتو په اړه شکایتونو د افغانستان د دولت او نړیوالې ټولنې دوستانو سره، په ځانگړې توگه د امریکا له متحده ایالاتو سره اړیکې خړې پړې کړې دي او همدارنگه یې د اوږدې مودې همکارۍ د ستراتیژۍ پر سر بحثونه له ستونزو سره مخ کړې دي.⁶

په تاکتیکي لارښودونو او نورو ټولو پالیسیو کې د اصلاحاتو اغېز

ایساف بیا بیا د افغانستان د دولت د شپنيو عملیاتو د بندولو او یا کمولو غوښتنې رد کړې دي او د دې په پر ځای یې د شپنيو عملیاتو په ځینو ډېرو ډنډوره شویو شکایتونو تمرکز کړی دی. د ۲۰۱۰ کال له پیله راپه دې خوا ایساف د شپنيو عملیاتو لپاره تکتیکي کړنلاره او لارښودونه خپاره کړې دي. دې لارښودونو پامور ښه والی راوستی او دملکي تلفاتو د کمښت، د اهدافو په غوراوي کې د ډېر دقت، د خلکو په مالي تلفاتو کې د کموالي، په عملیاتو کې افغان امنیتي ځواکونو ته د ډېرې ونډې او له ښځو سره د درناوي چلند کولو لامل شوی دی.

له دې ټولو ښیگڼو سره سره بیا هم دا ټول ښوالی یا ښېگڼې د شپنيو عملیاتو د ډېرښت په اثر کمزوري شوي او یا یې تر سیوري لاندې راغلي دي. که څه هم د استخباراتي رپورټونو ښه والی د دې لامل شوی چې په عملیاتو کې بې گناه وکړي لږ هدف وگرځول شي خو د شپنيو عملیاتو زیاتوالی خلک تر پخوا ډېر له خطر سره مخامخوي. نور ډېر فعالیتونه هم شته چې په شپنيو عملیاتو کې د ملکيانو د هدف گرځیدنې لامل کېږي لکه مخالفینو ته (د هغوی تر فشار لاندې یا بې فشاره) د خوړو او سرپناه چمتو کول. په اکثر وپېښو کې غیر نظامیان یوازې په دې خاطر هدف گرځول کېږي چې د مخالفینو د فعالیت سیمې ته نږدې وي او یا د مخالفینو د ډلو په اړه اتفاقي معلومات لري، نه په تخریبی عملیاتو کې د اشتراک په خاطر، چې په نتیجه کې هر کال په زرگونو ملکي وگړي نیول کېږي. سره له دې چې اکثره غیر جنګي بندیان شوي افراد ډېر زر بېرته پرېښودل کېږي خو تلپاتې ناوړه فزیکي اغېزې، مالي او عاطفي زیانونه وراوړي. نړیوال نظامیان په لومړي قدم کې بندیان افغاني توقیف ځایونو ته ورسپاري، هغه ځای ته چې په غالب گومان هلته په ډېرېد وضعیت کې وي، له تهدیدونو او حتی شکنجو سره مخامخ کېږي.

پر دې سربېره، که څه هم ملکي تلفات په پامور توگه کم شوي دي خو اوس هم پېښېږي، په ځانگړې توگه (د دښمنۍ په نیت) د خلکو د اشتباه ډوله تعبیرونو دحرکت په ترڅ کې. پر دې سربېره یو شمېر عملیاتو شفافیت او ور تصحیح نه درلوده. د بېلگې په توگه کله چې یو شمېر ملکي خلک په تېروتنې سره نیول کېږي، د ایساف له خوا معقوله توجیه نه ورکول کېږي. د شفافیت او حساب ورکولو د نیشتوالی میکانیزم د افغانانو دا انگیرنې نورې هم پیاوړې

کوي چې گواکې نړيوال ځواکونه دا عمليات د ملکي وگړو د ناحقې وژنې، ځورونې - ربړونې او وېړونې لپاره ترسره کوي. په نتيجه کې بايد ايساف وروستی هڅه وکړي چې: (۱) رضایت: پرشپنيو عملياتو د ډېر کنټرول لرلو لپاره د افغانستان د دولت شکایت. (۲) د ښځو د حجاب او ستر د مسألې د درناوي لپاره د افغاني ټولني غوښتنه چې د دوی کلتوري حساسیت ته په کې پاملرنه شوې وي، په پام کې ونيسي. له دې سره دې اصلاحاتو د افغانو پر خلاف شپنيو عملياتو کې ډېر کم تغير راوستی دی. په ځينو برخو کې يې دليل دا دی چې مخکې تر مخکې نيول شوي اقدامات لږ او يا د لنډې مودې لپاره وو. د دې اصلاحاتو ستره ناکامي دا وه چې د شپنيو عملياتو د کمولو يا بندولو لپاره د افغانانو د غوښتنو په ځواب کې دا اصلاحات لږ وو، چې په تکرار سره د افغانستان د ولسمشر حامد کرزي له خوا هم ويل شوې دي.

ايا شپني عمليات په دومره هياھيو ارزي؟

بې له شفافيت او مرستندويه شواهدو څخه د شپنيو عملياتو د گټو او ډېر لگښت ريښتيني ارزونه ستونزمنه ده. دا ښکاره ده چې په شپنيو عملياتو کې جزئي او لنډمهاله تاکتيکي بدلون بسنه نه کوي او نه شي کولی په خوښې سره د عملياتو له اصل سره مقابله وکړي. که څه هم د عملياتو په ترسره کولو کې پامور ښه والی راغلی دی خو د خلکو هغه قهر او غوسه چې د عملياتو د شمېر د زیاتوالي له امله رامنځته شوې، ددې اصلاحاتو له امله رامنځته شوی رضایت يې تر اغېز لاندې راوستی دی. د خلکو او د افغانستان د ادارې سخت مخالفت ته په پاملرنې سره په اوسني سرعت سره د عملياتو دوام د زغم وړ نه ښکاري. په داسې حال کې چې مخالفې توندلارې ډلې په افغانستان کې د بشري حقونو د تأمين پر وړاندې ستر گواښ گڼل کېږي، د مسألې انساني، سياسي او ستراتيژيک ارزښت چې د دې رپورټ په وسيله يې تصوير وړاندې کېږي دا پوښتنه مطرح کوي چې ايا پر شپنيو عملياتو افراطي تکیه کول په اوږدمهال کې د دې گواښ پر وړاندې اغېزمنه لاره ده؟

ايساف او د متحده ايالتونو پوځ ته سپارښتني

1 - هغه عمليات ودرؤ چې د جنګي افرادو او عامو خلکو تر منځ په کې توپير نه کېږي. ځان ډاډمن کړئ چې شپني عمليات چې نظامي عمليات دي، يوازې د جنګي افرادو يا هغو ملګي افرادو پر خلاف ترسره کېږي چې په مستقیمه توګه په جګړه کې برخه لري. شپني عمليات وځيرئ او ويې پلټئ څو ډاډمن شئ چې د عملياتو هدف ملګي افراد نه دي.

2- ځان ډاډمن کړئ چې شپني عمليات، په ځانګړې توګه په شپه کې ډله ييزې نيونې، د جګړې پر بنسټ خلک تر هدف لاندې راولي، نه د سن، جنسیت، قوم او قبيلې، قومي اړيکو يا جغرافيوي موقعیت (سمت) پر بنسټ.

3- ځان باوري کړئ چې شپني عمليات يا نور نظامي تمرینونه جنایي قضیو ته د رسیدو يا د اطلاعاتو راټولولو لپاره بل کوم میتود نه دی. ځان مطمئن کړئ چې هغه عمليات چې د غیر جګړه مارو افرادو د

نيونې لپاره ترسره کېږي د وسلې او قوې د قانوني استعمال له معيارونو سره سم دي.

4- په تاکتيکي لارښودونو کې شامل مواد د امکان تر حده د نيونې لپاره د بدیلې لارې د لټولو په خاطر وکاروئ. هغه نيونې چې د قانون د پلي کيدو له معمولو میتودونو سره سمې وي په داسې سيمو کې غوره گڼل کېږي چې په هغو کې د دولت قوي کنټرول وي او يا په هغو سيمو کې چې افغاني شريکان (د افغانستان دولت) د ډېرو منظمو نيونو د ترسره کولو لپاره پياوړی ظرفيت ولري.

5- د شپنيو عملياتو د سمون په برخه کې د موجوده لارښودونو کارونې ته دوام ورکړئ چې د ملکي تلفاتو د کمولو لپاره يې مطلوبه نتيجه ورکړې وي.

6- له عملياتو مخکې او وروسته د امکان تر حده له محلي ټولنو سره اړيکې او مشورې زياتې کړئ.

7- په شپنيو عملياتو او د ترسره شويو عملياتو په اړه چې ملکي افراد په کې هدف گرځيدلي وي، په موجوده معيارونو کې شفافيت ډېر کړئ. حساب ورکونکي شئ او د نيول شويو کسانو کورنيو ته د هغوی د حالت د څرنګوالي په اړه معلومات ورکړئ او همدارنګه د ملکي تلفاتو په اړه د څېړنو د نتيجو له مخې معلومات خپاره کړئ.

8- د شپنيو عملياتو له کبله د اوبستو زيانونو د جبيرې او همدارنګه د هغو زيانونو د تاوان معيارونو ته وده ورکړئ چې په تېروتنې سره په کې خلک نيول شوي وي.

9- د افغان امنيتي ځواکونو سره د حساب ورکولو په برخه کې کار وکړئ ، په ځانګړې توګه له هغو ځانګړو افغان ځواکونو سره چې د قدرت د انتقال تر دورې وروسته به په شپني عملياتو کې رغنده رول ولري.

10 - ځان ډاډمن کړئ چې مليشې يا نورې غير منظمې قواوې ، د هغوی د نه ژمنتوب، کمزورې حساب ورکونې او بدې سابقې په پام کې نيولو سره له شپنيو عملياتو څخه د خلکو د ځورونې لپاره کار وانه خلي.

دا رپورټ د افغانستان او پاکستان لپاره د (OSF) د (سيمه ييزې پاليسۍ د نوښت) يوه برخه ده. د سيمه ييزې پاليسۍ نوښت په افغانستان او پاکستان کې کليدي سياسي مسألې څاري، چې د اختلافاتو پر بنسټ ملکي تلفات او نيونې په کې شاملې دي. (OSF) يوه غير دولتي مؤسسه ده چې د فعالې او زغم لرونکې ډيموکراسۍ لپاره په هغو هيوادونو کې کار کوي چې دولت يې خلکو ته ځواب ويونکی وي. (OSF) په محلي سطحه د عدالت، ښوونې او روزنې، عامې روغتيا او رسنيو د ودې په برخه کې نوښتونه عملي کوي.

د اړيکو دفتر (TLO) يوه افغاني نادولتي مؤسسه ده چې غواړي د اړيکو اوسيسټماټيکې همغږۍ له لارې د عنعنوي جوړښتونو، محلي ټولنو او د مدني ټولنې له بنسټونو سره محلي حاکميت، امنيت او ثبات ته وده ورکړي. د اړيکو دفتر په څلورو غټو برخو يعنې څېړنه، د سولې ټينګښت، د عدالت او معيشت جوړونې په برخو کې کار کوي. د اړيکو دفتر پروژې په پورتنيو کاري ساحو کې د بېلابېلو غير دولتي تمویلونکو، دولتي سکتورونو، نړيوالو مؤسسو او بېلابېلو تمویلونکو بنسټونو له خوا تمويلېږي.

* * *

سريزه

شپني عمليات په افغانستان کې بحراني سرحد ته رسيدلي دي. د دې ډول عملياتو په پېښو کې پامور زياتوالی چې هميش د افغاني ټولنو د ناخوښي لامل شوی، د افغانانو غوسه يې اوج ته رسولي ده. تر دې ډول عملياتو وروسته د خلکو لاريونونه چې کله کله ډېر غټ او اکثره وخت له تاوتریخوالي ډک وي د شپنيو حملو پر وړاندې چې غير نظاميانو ته زيان په کې وي په يو عادي کار تبديل شوې دي. د بېلگې په توگه، په تخار ولايت کې شپني عمليات چې څلور کسان په کې وژل شوي وو، پر ضد يې تر دوه زره زياتو افغانانو په لاريون کې گډون وکړ چې څو ورځې يې دوام وکړ او د دې لاريون په ترڅ کې دا هڅه هم وشوه چې د نړيوالو ځواکونو پر يوې هډې حمله وکړي.⁷

شپنيو حملو ته په دومره غوسه او دشمني سره کتل کېږي چې حتی په يوه سيمه کې يوه شپني حمله کولی شي په بشپړه توگه د خلکو د باور د جلب لپاره ټولې هڅې تخريب کړي. د OSF په يوې ځانگړې څېړنه کې ترلاسه شول چې شپني عمليات له نړيوالو ځواکونو سره د افغانانو د خصومت په توجیه کولو کې ستر رول لوبوي.⁸ نوموړي رپورټ په همدې ډول روښانه کړې چې هغه غوسه چې له عملياتو راپارېدلې، د ايساف او امريکا د متحده ايالتونو د ځواکونو هغه هڅې يې تر اغېز لاندې راوستي چې د ملکي تلفاتو د کمښت، سولې او ثبات راوستو لپاره د دوی د ښه نيت له مخې کېږي.

شپني حملې په ځينو ځايونو کې نامشروع او حتی د جنايي اعمالو له ډلې گڼل کېږي. د اړيکو دفتر د هغې څېړنې له مخې چې د محلي پوليسو د ستراتيژي په اړه يې ترسره کړې ده، په پنځو يا شپږو ولايتونو کې سروې شوې چې اوسيدونکو يې شپنيو عملياتو ته چې د دوی ټولنه ورسره مخامخ شوې ده تر ټولو بد جنايت ويلى دی.⁹ لکه څنگه چې يو ننگرهارې په دې اړه د مرکې په ترڅ کې وويل: " دوی دعوه لري چې د تيروروستيانو پر ضد دي، خو کوم کارونه چې دوی کوي هغه په خپله تيروريزم دی، ځکه چې تيروريزم خپروي اونور هم ډېر تاوتریخوالی رامنځته کوي."¹⁰

دا ميتود نړيوالو نظامي ځواکونو ته يو کرکيچ رامنځته کوي، په داسې حال کې چې هغوی د شپنيو حملو عدم محبوبيت او دعامو خلکو د ملاتړ له لاسه ورکولو خطر پېژني، بيا هم دې عمل ته د خپلې نظامي ستراتيژي د اصلي جزء په سترگه گوري. دوی استدلال کوي چې شپني حملې د تيروروستي کړيو له منځه وړلو، نظاميانو ته د ډېر کم خطر او د ډېرو لږو ملکي تلفاتو لپاره تر ټولو اغېزمنه لاره ده. پر دې سربېره شپني حملې د ډېر لږ شمېر نړيوالو ځواکونو په استفاده ترسره کېږي، چې د رزمي انرژي په سپما کې تر ټولو مهم عامل شمېرل کېږي.

په نتيجه کې د ناټو تر رهبري لاندې نړيوالو ځواکونو (د اړيکو دفتر او د OSF) په شمول د يو شمېر بنسټونو غوښتنه چې د شپنيو حملو کمول يا بندول وو، رد کړې ده او په بدل کې يې په عملياتو کې پرکتیکي تغيراتو تمرکز کړی چې کيدی شي د ډېرو ډنډوره شويو شکايتونو جواب وويلى شي. دا رپورټ ددې ځوابيه ستراتيژي اغېزمنتيا تحليلوي.

دټېر يو نيم کال په اوږدو کې د ايساف ځواکونو په شپنيو عملياتو کې د تغير او يا محدودولو په برخه کې ځينې گامونه اخيستي دي. هغه کليدي لارښودونه چې د ۲۰۱۰ کال له فبرورۍ راپه دې خوا د شپنيو عملياتو پر پاليسۍ اغېزمن وو، (OSF) او اريکو دفتر د رپورټ له مخې په لاندې ډول دي:

- شپنيو عملياتو ته ځانگړی شوی تکتیکي لارښود چې د ۲۰۱۰ کال په جنورۍ کې خپور شو، عامه نسخه يې د ۲۰۱۰ کال په فبرورۍ کې وړاندې شوه.¹¹
- د ۲۰۱۰ کال په اگست کې د ملکي تلفاتو د شمېر راتیتولو په اړه يو نوی تکتیکي لارښود خپور شو (عامه يا غير محرمه نسخه يې وړاندې نه شوه)
- د ۲۰۱۰ کال په ډسمبر کې په مشخصه توگه د شپنيو حملو په اړه يو بل تکتیکي لارښود خپور شو. (عامه او غير محرمه نسخه يې وړاندې نه شوه)¹²
- د ۲۰۱۱ په جولای کې په شپنيو حملو کې د ملکي تلفاتو د کمولو په اړه يو نوی تکتیکي لارښود خپور شو (عامه او غير محرمه نسخه يې وړاندې نه شوه)

پورتنی لارښودونه له هغو ډېرو لارښوونو سره چې ځواکونو ته وخت په وخت شوي دي، ملگري وو. يو بل لارښود چې هغه هم شپنيو عملياتو ته ځانگړی شوی دی، په دې نږدې وختونو کې خپرېږي.

دا رپورټ چې د (OSF) او اريکو دفتر د ۲۰۱۰ کال د څېړنې پر بنسټ ولاړ دی¹³، د شپنيو عملياتو ډېرښت ته په پاملرنې سره د پورتنیو اصلاحاتو لاسته راوړنې ارزوي. دا رپورټ د يو سياسي تحليل په توگه وړاندې کېږي، نه د يوې څېړنيزې سروې په توگه. له همدې کبله په دې تحليل کې د اريکو دفتر او (OSF) د هغو څېړنو له منځپانگې گټه اخيستل شوې چې په ۲۰۰۹ او ۲۰۱۰ کلونو کې يې د شپنيو حملو، په پاليسۍ کې د تغيراتو د څارنې او د بېلگې په توگه د څو نويو حملو د تشریح په اړه ترسره کړې دي. د ۲۰۱۰ د اکتوبر او ۲۰۱۱ د جولای په اوږدو کې په ننگرهار، کندهار، پکتيا، ارزگان، کندز، کونړ او لغمان ولايتونو کې يې د ټولنو له مشرانو، د پېښو له شاهدانو او شپنيو حملو له قربانيانو سره تر ۷۷ زیاتې مرکې کړې دي. پر دې سربېره يې د نړيوالو ځواکونو له مسؤولينو سره د شپنيو حملو د څارونکو د يوې برخې په توگه منظمې جلسې کړي او د نړيوالو ځواکونو له ۹ هغو مامورينو او مشاورينو سره يې مرکې کړي چې د عملياتو په پلانونو، ترسره کولو او څارلو کې يې رول درلود. همدا راز له ۸ ملي او نړيوالو څارونکو سره هم مرکې شوې دي.

دا رپورټ درې برخې لري. د لومړۍ برخې موضوع يې د هغو تغيراتو اغېزې څېړي چې د هدف ټاکنې په اړوند له وروستني

رپورت څخه راوړسته چې په شپږنيو حملو کې دقت او قانونیت په کې وو، رامنځته شوی دی. د دویمې برخې موضوع یې هغو شکایتونو ته د پاملرنې هڅه څېړي چې ملکي افرادو ته د زیان اوښتنې، د ملکي افرادو د تلفاتو راکموني، ملکي افرادو ته د زیان رسونې عوامل او د حساب ورکونې د لارو چارو اغېزمنتیا په کې شامل دي.

د موضوع وروستی برخه د ایساف او امریکا د متحده ایالتونو د ځواکونو هغه هڅې څېړي چې د شپږنيو حملو د بندولو یا کمولو په اړه د افغانانو د پراخو غوښتنو ځواب، افغان حکومت ته د ډېر کنټرول سپارلو موضوع او د افغانانو کلتوري او مذهبي حساسیتونو ته درناوی په کې دی.

د اهدافو انتخاب

د (OSF) او اړیکو دفتر په پخواني رپورت کې په شپږنيو عملیاتو کې د نه دقت په گڼو شکایتونو چې د بې گناه خلکو د نیولو او د هغوی د کورونو د پلټلو لامل وو ملاحظه شوې ده. تر پخوانیو رپورټونو وروسته یو پاموړ پرمختګ دا دی چې په هدف ټاکنه کې د تېروتنو ډېر کم رپورټونه ورکړل شوي دي. له اکثره افغانانو سره چې مرکې شوي، ویلي یې دي چې په شپږنيو حملو کې مخالفین په پراخه توګه هدف ګرځول کېږي.

له دې وروستي مثبت ګام سره سره، افغانان اوس هم په دې باور دي چې په شپږنيو حملو کې بې گناه خلک هدف ګرځول کېږي. دا ادعا له حقیقته لیرې نه ده ځکه چې ایساف په دې هڅه کې دی چې شپږني حملې زیاتې کړي او مخالفین په یوې پراخه دایره کې راتاو کړي او هدف یې وګرځوي، چې دهدف ټاکنې د ستراتیژۍ د پراختیا لامل شوې ده او په نتیجه کې ډېر ملکي افراد چې له مخالفینو سره سطحې اړیکې لري هدف ګرځول شوي او نیول کېږي. پر دې سربېره ډله ییزې نیونې، لکه د یوې کورنۍ ټول ځوان نارینه چې د وسلې ګرځولو توان ولري، یا د عملیاتو په ساحه کې د یو کلي ټول نارینه نیول، د ایساف هڅه هڅې تر پوښتنې لاندې راولي چې غواړي وښيي چې عملیات دقیق وو او هدف د مؤثق استخباراتي رپورټ له مخې انتخاب شوی دی.

أ. په مجموع کې استخبارت او د شپږنيو حملو هدف ټاکنه ښه شوي دي

د تېر کال په اوږدو کې په استخباراتي معلوماتو او هدف ټاکنه کې څېړنه چې له غټو شکایتونو څخه شمېرل کېدل، ښه شوي دي. اوس ایساف دا ادعا کوي چې دوی په لسو ټاکل شویو اهدافو کې اتو مطلوبو اهدافو ته رسېږي.¹⁴ سره له دې چې د تېرو کلونو په حملو کې د دقت په اړه امار نشته، هغه مستقل ناظرین او تحلیل کوونکي چې دا ډول واقعات څېړي، موندلې یې ده چې د روایت له مخې په شپږنيو حملو کې ښه والی راغلی دی. د ولسمشر کرزي د دفتر رئیس ښاغلي داودزي د یوې مرکې په ترڅ کې چې د ۲۰۱۱ کال په می کې

ورسره شوې ده، ویلي دي چې په شپنیو حملو کې د تلفاتو د کمښت لامل په حقیقت کې له افغاني مقاماتو سره همغږي ده.¹⁵ کیدای شي چې دا ښه والی د کشفی الوتکو، د هلیکوپټرو حمایتي واحدونو، استراق سمع (غوږنیونې) او نورو ټولو اسخباراتي وسیلو د استفادې له کبله حاصل شوی وي، چې مخکې تر دې په عراق کې ترې گټه اخیستل شوې ده.¹⁶ د ۲۰۱۰ کال په اوږدو کې د عادي او خاصو ځواکونو زیاتوالی هم د مخالفینو د فعالیتونو او مخابراتي شبکو د محدودولو او د نړیوالو ځواکونو د استخباراتو د پیاوړتیا لامل گڼل کېږي. پر دې سربېره رپورټونه ښيي چې د معلوماتو ورکونکو په شمېر کې هم زیاتوالی راغلی دی.¹⁷

د (OSF) او اړیکو دفتر له خوا راټول شوي معلومات څرگندوي چې خلک متوجه شوي دي چې په هدف ټاکنه کې دقت زیات شوی دی.¹⁸ د کندهار په میرویس مېنه کې یو بزگر سره له دې چې په خپله هم په تېروتنه کې پرې حمله شوې وه، وایي چې په حملو کې دقت زیات شوی دی. هغه وویل: " فکر کوم چې په شپنیو حملو کې اکثره هغه کورونه د حملې هدف گرځول کېږي چې طالبان په کې شتون ولري، خو ځینې عام خلک هم په کې وژل کېږي.¹⁹ ځینې هغو کسانو چې مرکه ورسره شوې او کورونه یې په حمله کې هدف گرځول شوي وو، ویي ويل چې د حملې لپاره علت موجود ؤ، مثلاً په کور کې د ناپېژاندو کسانو شتون چې کیدای شي د مخالفینو له ډلې وو، په کور کې د هغو خپلوانو حضور چې د دولت پر ضد یې تبلیغات کول، تر عملیاتو څو ورځې یا یوه اوونۍ وړاندې د مخالفینو اعاشه او اباطه او یا ورسره اړیکې نیول.

ب. له ښه والي سره سره، اوس هم تېروتنې کېږي د شپنیو حملو د استخباراتي اطلاعاتو د کیفیت له ودې سره سره، اوس هم تېروتنې کېږي. ایساف وایي په ۲۰٪ شپنیو حملو کې نه دي توانیدلي چې په پام کې نیول شوی نفر ونیسي. کیدی شي دلیل یې دا وي چې یا هغه نفر تښتیدلی او یا په هدف ټاکنه کې تېروتنه وه.²⁰

د شپنیو حملو په ترڅ کې یو شمېر مشهود ملکي تلفات اوښتي چې په ظاهره د ناسمو استخباراتي اطلاعاتو پر بنسټ وو.²¹ د بېلگې په توگه د ۲۰۱۱ کال په می کې د ملي پولیسویو سرتېری او د هغه یو دولس کلن خور یې هغه وخت ووژل شوه چې په کور یې په تېروتنه کې حمله شوې وه.²² د ۲۰۱۰ کال په ډسمبر کې د ننگرهار ولایت په سرخرو ولسوالۍ کې یو پلار او د هغه ځوان زوی ووژل شول. د دوی د کورنۍ د غړیو له خولې د یو بل نفر پر ځای په تېروتنه کې وژل شوي دي (ایساف هیڅکله هم نه ده منلې چې په هدف کې یې تېروتنه کړې ده او په دې برخه کې یې هیڅ ثبوت هم وړاندې نه کړ).²³ په عین حال کې د پېښې په ځای کې د وژل شوي شخص له یو بل زوی سره له تاوتریخوالي ډک چلند شوی دی او وروسته بیا یوه شپه او ورځ بندی شوی هم دی. نوموړی وروسته بیا بې له دې چې په خپل جرم پوه شي، خوشې شوی دی. د تحقیق مامور ورته ویلي وو چې ټوله پېښه یوازې او یوازې یوه تېروتنه وه او بس.

په داسې حال کې چې په استخباراتي اطلاعاتو کې رغنده ښه والی کولی شي چې د دې تېروتنو مخه ونیسي خو بیا هم ورځ په ورځ د

عملیاتو د زیاتوالي له امله د دې ډول تېروتنو څخه ډډه کول ناشونې دي. د شفافیت او حساب ورکونې د میکانیزم شتون ډېر مهم دی څو ملکي خلک وکړای شي چې دا ډول پېښې بیان کړي.

ت. پراخه هدف ټاکنې د ملکي افرادو د پراخې نیونې لامل کېږي

په داسې حال کې چې ملکي افراد د دوی په کورونو د حملې ځینې دلایل پېژني او څرگندوي یې، خو دا په دې معنی نه دي چې دا ډول حملې قانوني دي. د شپنیو حملو د شمېر پر زیاتوالي فشار او هغه فعالیتونه چې له دې فشاره سرچینه اخلي، د ډېرو افغانانو د هدف ګرځونې لامل کېږي. د بهرنیو چارو وزارت یو پخوانی مامور وايي: "قوماندانان تر فشار لاندې دي چې د حملو لپاره هدف ومومي، ځکه چې د ډېرو عملیاتو ترسره کول د بریالیتوب نښه ګڼل شوې ده." 24 په نتیجه کې اکثره شپني عملیات د داسې خلکو د نیونې لامل شوي چې نړیوالو قوانینو هغوی په جګړه کې دخپل یا محارب نه دي ګڼلي. لکه مخالفینو ته په اعاشه او اباطه تورن کسان او یا هغه خلک چې د مخالفینو د فعالیتونو په اړه تصادفي معلومات لري. شپني حملې له یوې مخې بې ګناه خلک هدف ګرځوي چې په صحنه کې شتون لري او په جګړه ییزو فعالیتونو کې مستقیم ګډون نه لري.

شپني عملیات د مخالفینو د اعاشې او اباطې عاملین هدف ګرځوي

په څو مواردو کې ملکي خلکو شکایت کړی دی چې د مخالفینو لپاره د خوړو او سرپناه د چمتو کولو په سبب (هغه که په جبري او یا خپله خوښه وو) د شپنیو حملو هدف ګرځول شوي دي. د کندهار ولایت د میرویس مېنې یو بزګر چې ۴۱ کلن دی له خپل ورور، زوی او څو نورو کسانو سره چې په مېلمستون کې یې وو، بندي شوی دی وايي: " په اخر کې یې مونږ ته وویل چې تاسو طالبان نه یئ خو له طالبانو سره اړیکې لرئ. طالبان هر وخت ستاسو په مېلمستون کې وي، تاسو ډوډی ورکوئ او مرسته ورسره کوئ." 25 نوموړی تر څو ورځو وروسته راخوشې شو.

یو بل نفر چې د اکتوبر په میاشت کې په کندز ولایت کې بندي شوی ؤ ویل یې چې امریکایانو له ده نه د طالبانو د ملاتړ او د هغوی په اړه د معلوماتو پوښتنې کولې. ده څرګنده کړه چې: " هغوی ماته وویل چې ته د طالبانو ملاتړ کوې، هغوی ته خواړه او پټنځی ورکوې. په همدې دلیل مو ته نیولی یې چې د ډېرې پلټنې او پوښتیدنې لپاره دې له ځان سره بیایو." 26

مخالفین د ملکي خلکو له کورونو څخه د پټنځي، خوړو او استوګنې د منبع په توګه استفاده کوي چې دا عمل په نتیجه کې د نړیوالو ځواکونو له خوا پر پټنځیونو باندې د فشار زیاتولو لامل شوی دی. نړیوال ځواکونه په دې موضوع خبر دي خو بیا هم دې ته مایل دي چې په کور کې ټول هغه موجود نارینه چې د جګړې توان لري، ویې نیسي. په داسې حال کې چې ټول د مخالفینو په تور متهم نه وي. 27

ډېر هغه خلک چې مخالفينو ته د غذا او ځای د چمتو کولو په تور نیول شوي وو وایي ، څرنگه چې د دوی په سیمه کې طالبان تسلط لري، دوی بله چاره نه لرله. هغه سړی چې د ۲۰۱۰ کال په اکتوبر کې په کندز ولایت کې بندي شوی ؤ ویي ویل: " په ډاډ سره وایم چې ۹۵٪ خلک طالبانو ته ډوډی ورکوي. خلک په دې خاطر طالبانو ته ډوډی ورکوي چې هغوی زور لري. هغوی د بېلابېلو خلکو کورونو ته ورځي، چې کله د خپل راتگ په هکله خبر ورکوي او کله ناڅاپي ورځي.²⁸

یو بل نفر چې د کندهار ولایت په غورک ولسوالۍ کې په یوه شپنی حمله کې نیول شوی ؤ او لس ورځې بندي وو وایي: " درته وایم چې زموږ ټوله ولسوالۍ د طالبانو تر کنټرول لاندې ده. هلته حکومت یا امریکایان شتون نه لري. مونږ مجبور یو چې له طالبانو سره په ارتباط کې و اوسو. مونږ د خپلو شخړو د حل لپاره طالبانو ته عریضې وروړو ځکه چې مونږ له کندهار ښاره لیرې یو. طالبان د خلکو کورونو ته ورځي او په زور ترې د غرمې او شپې ډوډی خوري. که څوک ډوډی ورنه کړي نو له ستونزو سره مخامخېږي.²⁹

اکثره ملکي خلک د دواړو خواوو تر منځ راگېر دي. دوی له طالبانو سره له معاملي پرته بله لار نه لري خو دا کار یې له شپنیو حملو سره د مخ کیدو لامل کېږي.³⁰

هغه خلک د شپنیو حملو هدف گرځول کېږي چې په تصادفي توگه د مخالفينو په اړه معلومات لري. په ځینو قضیو کې ملکي خلک مخالفينو ته دخوړو او پتنځي چمتو کولو په خاطر نه دي نیول شوي، بلکې په دې خاطر نیول شوي چې نړیوالو ځواکونو تصور کاوه چې گواکې دوی د مخالفينو د فعالیتونو په اړه معلومات لري. د بندي کولو اوسنی بهیر ښيي چې د اکثره شپنیو حملو عامل یوازې د استخباراتي معلوماتو راټولول دي. کله کله خلک په دې خاطر بندي شوي چې له مخالفينو سره یې خپلې کورنۍ یا قومي اړیکې ساتلې دي او یا په داسې ساحه کې ژوند کوي چې هلته د مخالفينو فعالیتونه ډېر دي او یا دا چې هلته د مخالفينو ملاتړ کېږي. اکثره دغه خلک چې تور یې ثابت نه شي تر څو ورځو بند تېرولو وروسته خوشې کېږي خو په ظاهره داسې ورته ویل کېږي چې له طالبانو سره یې سطحي اړیکې لرې. د دې شکایتونو یو شمېر دا اندیښنې پیدا کوي چې ملکي خلک له مخالفينو سره یوازې د تصادفي پېژندنې یا اړیکو په خاطر د حملې هدف گرځول کېږي، نه د دې اتهام په سبب چې گواکې دوی له جگړه مارو سره په جگړو کې مستقیم گډون لري.³¹ له نظامي مسؤلینو او تحلیلگرانو سره مرکې ښيي چې ځینې عملیات د مخالفينو د مشرانو د نیولو د هدف لپاره د شبکه یي ستراتیژي یوه برخه ده. لکه څنګه چې د امریکا دنظامیانو یو مسؤل چې د شپنیو حملو د ارزونې د ډلې غړی ؤ او د شپنیو حملو د ترسره کولو اجازه یې هم ورکولی شوه، روښانه یې کړه چې: " که مطلوب نفر نه شي نیولی نو داسې څوک ونیسئ چې هغه مطلوب نفر پېژني."³²

یو بل دلیل چې شک کولی شو چې ډېرې شپنۍ حملې به د استخباراتي معلوماتو د راټولول په خاطر ترسره کېږي، هغه د شپنیو حملو د شمېر ډېروالی دی. یو نظامي مسؤل چې په شپنیو حملو کې گډون لري (OSF) ته وویل چې د طالبانو ډېر کم لوړپوړي او متوسط قومندانان په ساحه کې دي چې دا خبره په هیڅ وجه په افغانستان

کې په یوه شپه کې (په منځنی کچه) تر ۲۰ زیاتې حملې نه شي توجیه کولی. هغه څرگنده کړه چې د طالبانو اکثره لور پوري او متوسط قومندانان چې تر اوسه ژوندي دي، کیدای شي په پاکستان کې وي. مسؤلین وایي نظامیان پوهېږي، هغه خلک چې حملې پرې کېږي مخالفین نه دي، خو کیدای شي چې د مخالفینو د فعالیت په اړه څه معلومات ولري. دا په دې معنی ده چې اوس په ورو مخالفو جگړه مارو هم حملې کېږي. دا موضوع پوښتنې راپیدا کوي چې ایا دا دومره یوه کافي او ضروري لاسته راوړنه ده چې په دې برخه کې فزیکي او روحي صدمې توجیه کړي چې ملکي خلکو ته و راوړي؟

دا توضیحات د یو شمېر نظامي مسؤلینو د مشاجرې لامل شول چې له (OSF) سره یې مرکه کوله. ځینو نظامي تحلیلگرانو او مشاورینو ویل چې شپني عملیات د تېر په څېر د طالبانو لوړپوړو او متوسطو قومندانانو ته ضربه ورکوي. دوی ادعا کوله چې د مخالفینو یو زیات شمېر قومندانان لا تراوسه ژوندي دي. ځکه چې مخالفین د افغان امنیتي ځواکونو په پرتله خپل قومندانان زر زر تبدیلوي. لکه څنګه چې یو پخواني مشاور جنرال پتريوس څرګنده کړه " د هغوی امکانات تر مونږ زیات دي."³³

په پراخه توګه نیونې او پراخ چاڼیز عملیات

اکثرو هغو کسانو چې مرکه ورسره شوې، ویلي دي چې د چاڼیزو عملیاتو او نیونو په هدف ګرځونه کې په عین وخت کې څو کورونه او کله کله ټول کلی شاملېږي³⁴ د بېلګې په توګه ځانګړو امریکایي ځواکونو او ملي اردو د ۲۱۰ کال په اکتوبر کې د کنډز ولایت د قول تیپې ولسوالۍ د اتمانزو په کلي کې ستر شپني عملیات ترسره کړل چې د ۸۰ تر ۱۰۰ په شاوخوا کې نفر یې ونیول.

(OSF) په دې برخه کې له یو شمېر نیول شویو کسانو سره مرکې کړي چې د مرکو لنډیز او شاهدي به یې په راتلونکې کې درته وړاندې کړو.³⁵

تر نیولو وروسته د کورنیو د نارینه وو غړیو لاسونه تړل شوي او د کلي جومات ته وړل شوي دي. د ۸۰ تر سلو پورې سړیو او هلکانو د شپې له اتو بجو د ورځې تر درې بجو پورې د کلي په جومات کې په بند کې تېره کړې ده. له ځانګړیو میتودونو کار اخیستل شوی څو له دوی څخه یو شمېر د لا زیاتو پوښتنو لپاره د ځانګړو عملیاتو د هدې ودانۍ ته غوره کړي. د دې ځواکونو یو مخبر چې ماسک یې تړلی ؤ، بنديان یې تر نظر تېرول او هغه اشخاص یې د لاس په اشاره مامورینو ته ورپه ګوته کول چې باید ډېرې پوښتنې او پلټنې ترې شوې وای. د ډېرو پلټنو او پوښتنو لپاره د اشخاصو د غوراوي لپاره اغېزمنې نښې د ریرې لرل، د جامو د ولیو منځ برخې شکېدل (د وسلې ګرځولو څرګندوی و) او د لاسونو ښوی والی چې زیږه نه وو (د بزګرۍ نه کولو نښه وه) او همدا راز نورې اغېزمنې نښې وې چې د نیول شویو اشخاصو له منځه یې د ډېرو پلټنو او پوښتنو لپاره خلک انتخابول. بالاخره یې د دې پروسې په پای کې پنځلس نفر د ډېرو پوښتنو او پلټنو لپاره د امریکایي ځواکونو هدې ته یووړل چې هغوی هم بالاخره تر پوښتنو او پلټنو وروسته راخوشي شول.

د سیمه ییز حکومت چارواکیو ویل چې دې ته ورته عملیات چې پراخه نیونې په کې وې، د ۲۱۰ کال په پای او د ۲۰۱۱ کال په لومړیو کې د کندز په ټولو کلیو کې په پراخه توګه تر سره شوې دي.³⁶

نور شپني عملیات هم چې پراخه نیونې په کې وې د OSF او TLO دفتر او نورو ټولو مستقلو څارنکو له خوا رپورټ شوي دي لکه:

- د یو رپورټ له مخې د ایساف او افغان ګډ ځواکونه د ۲۰۱۰ کال په اکتوبر کې د کندهار ولایت د پنجوايي ولسوالۍ موشان کلي ته ورننوتې، بڅخې او نارینه یې سره بېل کړي. وروسته یې بیا نارینه چې شمېر یې د ۵۰ تر ۶۰ پورې ؤ، جلا کور ته وړي او له ۲۴ ساعتو زیاتې مودې پورې یې د طالبانو سره د تړاو په تور ترې پوښتنې کړي دي، چې د پوښتیدنې په پای کې یې له دوی څخه یو شمېر د ډېرو پوښتنو او پلټنو لپاره د کندهار هوایي ډګر ته بیولي دي.³⁷

- د یوناما او په افغانستان کې د بشري حقونو خپلواک کمیسیون د رپورټ له مخې، افغان او ایساف مشترکو ځواکونو د ۲۰۱۰ کال په ډسمبر کې د کندهار ولایت په شاولي کوټ کې یو لړ چاڼیز عملیات ترسره کړل چې پرلپسې نیونې هم په کې وې، د ۱۰۰ سړیو او هلکانو شاوخوا یې نیولي وو او دوه ورځې پرلپسې یې ترې پوښتنې کولې.³⁸ پورتنیو دوو یادو شویو سازمانونو د کندهار ولایت د تنګي په کلي کې د ۳۰ نفرو نیول شویو نارینه وو خبر ورکړی چې تقریباً د شاولي کوټ له عملیاتو سره په یو وخت ترسره شوي وو.

خلک دې ډول عملیاتو ته چې پراخه نیونې هم په کې وې، شپني عملیات وايي. په داسې حال کې چې نظامي مقامات یې چاڼیز عملیات نوموي. شپني عملیات د استخباراتي رپورټونو پر بنسټ ځانګړي هدف یا اهدافو ته د رسیدو لپاره ترسره کېږي. خو د دې پر عکس چاڼیز عملیات هغه وخت ترسره کېږي چې نړیوال وسله وال ځواکونه د شپنيو عملیاتو لپاره مؤثّق استخباراتي رپورټ ونه لري او د چاڼیزو عملیاتو له لارې د جګړه مار وپېژندنې او د دښمن فعالیتونه برسېره کړي. د بېلګې په توګه نړیوال وسله وال ځواکونه په یو خاص کلي یا ځای کې د مخالفینو د شتون په هکله او یا د هغوی له خوا د بمب جوړونې او نورو نظامي چارو لپاره د کلي څخه په استفاده کولو خبر وي، خو د پټیدو د ځای یا د دښمنو افرادو د هويت په اړه دقیقه اطلاع نه لري. نو په دې صورت کې ناچاره پر مشخص هدف د حملې پر ځای، په یو کلي یا خاصه ساحه کې پلټنې ترسره کوي. د دې کار لپاره کلی یا ساحه محاصره کوي، مواصلاتي لارې یې تړي او یو شمېر عسکر دننه ورلېږي څو کور په کور پلټنه وکړي او د کلي خلک وپوښتي.

چاڼیز عملیات کیدی شي څو ساعته یا څو ورځې وغځېږي او د ورځې یا شپې په اوږدو کې رامنځته شي.³⁹ دا چې کوم عملیات شپني او کوم چاڼیز ونوموو، دومره مهمه نه ده. بلکې مهمه دا ده چې هغه استخباراتي رپورټونه چې د هغوی له مخې عملیات ترسره شوي، دقیق وو او که د بې ګناه خلکو د ځورونې او کړونې لامل شوې دي.

استخباراتي رپورټونه چې هرڅومره ګونګ وي او لږ څیرنه په کې شوي وي، د هغوی پر بنسټ عملیات په همغومره اندازه غیر دقیق او

د عامه حقونو د نقض لامل کېږي، چې جدي حقوقي پوښتنې او د افغاني ټولني غوسه راپارولې شي. په اکثر مواردو کې چاڼيز عمليات په ډېرو عامو او سطحي استخباراتو متکي وي نو له همدې کبله ټاکل شوي هدف ته ډېر لږ رسېږي. همدارنگه روښانه نه ده چې ايا د شپنيو عملياتو په تاکتيکي طرزالعملونو کې اصلاحات په چاڼيز عملياتو کې هم د اجراء وړ دي او کنه؟

حقوقی (قانونی) انديښنې : د شپنيو عملياتو زياتېدل د ملکي خلکو د نيولو خطر زياتوي

أ. د عملياتو هدف بايد جگړه مار يا هغه کسان وي چې په تاوتریخوالي کې مستقیم لاس ولري.

د پورته ذکر شويو اعمالو ترسره کول د دې شونتيا رامنځته کوي چې نړيوال ځواکونه د "محاربه" او يا هغو کسانو په اړه کلي او دقيق تعريف نه لري چې په جگړه او تاوتریخوالي کې مستقیم دخيل دي. نو دا موضوع د دې لامل کېږي چې ملکي افراد هدف وگرځول شي، په داسې حال کې چې د نړيوال قانون له مخې بايد د ملکي افرادو ساتنه وشي.

نړيوال ځواکونه شپني عمليات د اردو د فعاليتونو جزء گڼي، نه د پوليسو. نو له همدې کبله يې د نړيوال بشري قانون تابع بولي. په داسې حال کې چې نوموړی قانون اردو ته د پوليسو په پرتله د نظامي ځواکونو د استفادې ډېر حق ورکوي، پر ملکي افرادو حمله او د ملکيانو هدف گرځول منع کوي. دا په دې معنی ده چې نړيوال ځواکونه بايد دا ډول عمليات يوازې د نظامي قانوني اهدافو، جگړه مارو او هغو ملکيانو پر خلاف ترسره کړي چې مستقیم په جگړه کې دخيل وي.⁴⁰

په جگړه کې د ملکيانو د دخالت (DPH) د دقيق تعريف په اړه بحثونه روان کړي دي. سره له دې چې د سره صليب نړيواله کمیټه (ICRC) او نور ټول نړيوال حقوقي بنسټونه په دې باور دي چې (DPH) يا په تاوتریخوالي کې د ملکيانو دخالت هغو اعمالو ته وايي چې د مړينې، ټپي کولو او يا د شتمنيو د ضياع مستقیم لامل وگرځي.⁴¹ د پورتنی تعريف پر بنسټ هغه اعمال چې د جگړې د پياوړتيا او ملاتړ په خاطر سياسي، مالي اويا تبليغاتي چارې ترسره کوي د (DPH) په تعريف کې نه راځي.

هغه غير نظاميان چې د مخالفينو په اړه اطلاع لري او يا ورته خواره او پټنځی چمتو کوي په جگړه کې مستقیم دخالت نه لري. د نړيوال قانون له مخې دوی په عملياتو کې چې شپني عمليات هم په کې شامل دي، مصؤونيت لري او بايد هدف ونه گرځول شي.⁴² اکثره ملکي افراد وايي چې دوی عملاً گواښل کېږي او اړويستل کېږي چې مخالفينو ته مرسته چمتو کړي، چې دا په جگړه کې د ملکيانو د دخالت (DPH) په کټگوري کې د دې ډول افرادو د نه شامليدو يو بل دليل دی. په داسې حالاتو کې له مخالفينو سره همکاري له ځانه

دفاع ده او باید د چا د حقونو ترپښو لاندې کیدو اساس ونه ګرځول شي.⁴³

حتی هغه اعمال لکه د مخالفینو نقدې یا جنسي ملاتړ چې د افغانستان په قوانینو کې جرم ګڼل کېږي، باید د هغو جرمونو په سطحه ونه ارزول شي چې په (DPH) کې شامل دي. په دې برخو کې باید اردو د عدلي مراجعو ځای ناستې نه شي چې نیونې او پوښتنې وکړي. په جرمونو د تورنو کسانو څارنه جنایي او عدلي مراجعو ته سپارل شوې ده، د منل شویو معیارونو سره سم دې ترسره شي.⁴⁴ که څه هم هغه معلومات چې ممکن ځینې ملکي افراد د مخالفینو د ځواکونو او فعالیتونو ځای په ځای کول په کې وي، په خپله ډېر ارزښت لري، چې بیا هم نه شو کولی چې د دې اعمالو تورن په تاوتریخوالي او جګړه کې مستقیم وښیو. د هغو معلوماتو په اختیار کې لرل چې په اصطلاح غیر فعال دي، باید د دې لامل نه شي چې د هغې مالک ته د (DPH) په سطحه د محکومیدو لپاره مقررې جوړه او عملي کړي. هغه افراد چې یوازې دا ډول معلومات لري او په جګړه ییزو فعالیتونو کې مستقیم لاس ونه لري بیا هم ملکي افراد ګڼل کېږي چې په نظامي عملیاتو کې د هغوی هدف ګرځول غیر قانوني دي.

له نظامي چارواکو او ملکي خلکو سره مرکې دا ښيي چې د نظامي عملیاتو یو دلیل استخباراتي معلومات راټولول دي. د شپږنیو عملیاتو د امر په صادرولو او د هغو د ترسره کولو په طرز کې د شفافیت د نه شتون ارزونه دا ده چې د دوی فعالیتونه څو وارې له خپل حد اوښتي دي او د اطلاعاتو راټولولو پر ځای یې خلک هدف ګرځولي او نیولي دي. دا چې د ډېرو شپږنیو او چاڼیزو عملیاتو په اوږدو کې داسې افراد نیول شوي چې له مخالفینو سره سطحې اړیکې لري او یا یې په اړه معلومات لري، داسې اندیښنې یې رامنځته کړي چې نړیوال ځواکونه د خپل نظامي قوت په استفادې سره ملکي افراد په جګړه کې د اشتراک په خاطر نه، بلکې یوازې د استخباراتي او نظامي معلوماتو په لرلو سره بندیانوي.

په دې کې شک نشته چې د جګړه مارو او حتی هغو ملکيانو پلټنه او پوښتیدنه باید ترسره شي چې له جنایت او بغاوت سره تړاو ولري، خو مهمه دا ده چې هغه لارې چارې او وسایل چې په دې اړه ترې کار اخیستل کېږي، باید مصؤون او له مدني اصولو سره سم وي.⁴⁵ د ځواکونو میتود او شدت چې په شپږنیو عملیاتو کې ترې کار اخیستل کېږي، په ځانګړې توګه د هغو ډېرو وژونکو وسلو کارول چې په نظامي تعلیم ناموکې مجاز وي؛ د ملکي افرادو د نیونې لپاره چې په جګړه کې مستقیم دخالت ونه لري او د نړیوالو ځواکونو لپاره فزیکي تهدید هم نه وي، په هیڅ وجه ضروري نه دي. د دې پرځای باید نړیوال ځواکونه له هغو لارو چارو او وسایلو کار واخلي چې ډېر لږ زیان ولري او له هغو معیارونو سره په ټکر کې نه وي چې کارول یې تحدید او منع دي.

ب. په پراخه توګه نیونو د مجرمینو په تشخیص کې دقت له منځه وړی او د ټولیزو مجازاتو په توګه ګڼل کېږي

د پورتنیو مسائلو تر څنګ، په چاپیزو عملیاتو کې په پراخه توګه نیونو، د اصلي مجرمینو په پېژندنه کې جدي تېروتنې رامنځته کړې دي. امنیتي اړتیاوې کله کله د دې لامل کېږي چې یو شمېر افراد په تصادفي او یا د عملیاتو په ترڅ کې ونیول شي، خو هغه عملیات چې ملکي افراد په کې په تاوتریخوالي او جګړه کې ښکېل نه وي، یوازې د پوښتنې او پلټنې په خاطر د څارنې او نیونې هدف وګرځي یو غیر انساني عمل دی، د ازادې غیر قانوني سلبول دي او د ژنیو د څلورواړو ژمنو د درېمې مادې سره په ټکر کې دي.⁴⁶ د ملګرو ملتونو د قانون له مخې باید نیول یا بندي کول په انفرادي توګه وي، نه د ډله ییزو مجازاتو په ترڅ کې، چې د حدث، ګومان او یا تبعیض له مخې وي.⁴⁷ د اوسیدو د ځای، سن، جنسیت، قوم او قبیلې پر بنسټ د افرادو نیول بې ځایه او تبعیض دی او د درېمې مادې مخالف دي چې په ټینګار سره له ملکي افرادو سره د انساني چلند غوښتونکي ده، بې له دې چې نژادي، مذهبي، دزېږنځي تفاوتونه او نور ټول مشخصات په پام کې ونیول شي.⁴⁸

پراخ عملیات، د مثبتو اصلاحاتو راوستل محدودوي

د شپنیو عملیاتو پراخه لمن نه یوازې دا چې په عملیاتو کې د اصلاحاتو پېژندنه او د اغېزو منل محدودوي، بلکې د دې ډول عملیاتو پر واندې د خلکو غیرګون ډېر منفي کوي. په مرکو کې د پوښتل شویو له هغو ورکړل شویو مثالونو سره سره چې هغه کورونه چې (د مخالفینو شتون یا پرې د تېریدو په سبب) په دقیقه توګه د عملیاتو هدف ګرځیدلي وو، نه یې شول کولی چې خپل قهر او غوسه پټه کړي ځکه دوی اندیښمن وو چې کیدی شي د کورنۍ ټول نارینه به یې نیول شوي وي، چې دې غوسې په هدف ټاکنه کې د دقت زیاتوالی او د عملیاتو ترسره کول په بشپړه توګه تر خپل سیوري لاندې راوستل.

د لا روښانتیا لپاره د یو ننگر هاري بېلګه راوړو چې د هغو شپنیو عملیاتو په اړه یې خبرې کولې چې د ۲۰۱۰ کال په وروستیو کې د دې ولایت په شیرزاد ولسوالۍ کې ترسره شوي وو. د دې سړي په وینا چې پر هغه طالب قومندان چې د عملیاتو هدف ؤ سربېره ګڼ ملکي خلک هم د عملیاتو په ترڅ کې ووژل شول. " په دې اړه د ایساف رپورټ دقیق ؤ، په هدف کې نیول شوی شخص یو مخالف جنګیالی ؤ، خو نیمایي هغه خلک چې په دې کور کې وو ملکي وو. دا د یو ملکي سړي کور ؤ (نه د ملا داوود) او طالبان په زوره ورننوتې وو.⁴⁹ د افغانانو شکایت اکثره د دې ډول عملیاتو په خواره واره توب متمرکز دی. " که زه چېرته د کوم جرم مرتکب شم نو هغوی باید له ماسره معامله وکړي. زما د مور، خور او ماشومانو ځورولو ته اړتیا نشته."⁵⁰

اکثره هغه خلک چې د طالبانو په اړه د معلوماتو لرلو او یا په هغه کور کې د دوی شتون چې د عملیاتو هدف ؤ، نیول شوي وو (خو په خپله دوی هدف نه وو) د یوې اوونۍ په دننه کې بېرته راخوشي شوي دي. په دې برخه کې ملکي خلک ګومان کوي چې د غلطو

استخباراتي معلوماتو پر بنسټ عمليات ترسره شوې دي، چې دا موضوع د نړيوالو ځواکونو دا هڅې بې اغېزې کوي چې په عملياتو کې د دقت، د تلفاتو او د ملکي افرادو د ازار د مخنيوي په خاطر يې کوي.

د ايساف هغه هڅې چې د شپنيو عملياتو د محدودو ښودلو، په عملياتو کې د دقت او د دقيقو استخباراتي رپورټونو له مخې د عملياتو ترسره کول ښيي، په عمومي توګه د غير دقيقو عملياتو په ترڅ کې د ډله ييزې نيونې او د کليو د ټولو نارينه وو څخه دپوښتنو کولو تر اغېزې لاندې راځي.

په مجموع کې، د شپنيو عملياتو د پراختيا ستراتيژي په پاموړ توګه د افغانانو غضب او غوسه راپارولي دي. د شپنيو عملياتو په اړه د ټولنو ټوليزه انگېرنه دا ده چې غير نظامي خلک په قصدي توګه هدف ګرځول کېږي او ځورول کېږي څو مخالفينو ته له خوړو او جامو ورکولو لاس واخلي او يا هم د هغوی په اړه اطلاعات له امنيتي نړيوالو ځواکونو سره شريک کړي. دې موضوع د عامو خلکو لپاره يو غټ سرخوړی جوړ کړی دی، د هغو عوامو لپاره چې په دې پوهېږي چې د شورشيانو پر وړاندې مقاومت څه پايلې لري شي، دوی د دوو ښکېلو جګړه مارو قدرتونو تر منځ خپل ځان تر پښو لاندې شوی ويني.

هغه عملياتي ستراتيژي چې له مخې يې کورني او يا قومي کړی د عملياتو هدف ګرځول کېږي، په ځانګړې توګه هغه ډله خلک راپاروي او قهروي چې په يو ډول نه يو ډل خپل ستراتيژيک ارزښت تر نورو کم ويني. په افغانستان کې د کورنيو ريښې او رشتې ډېرې پياوړې او پيچلې دي چې د کورنيو د نيولو لپاره د دې اړيکو او رشتو کارول له ستر خطرې ډک دي. لکه څنګه چې په کندهار کې يو سيمه ييز ژورناليسټ څرګنده کړه: " نړيوال ځواکونه بايد په کليو کې په دې بهانه د بې ګناه خلکو نيول بند کړي چې دوی له مخالفينو سره کورني اړيکې لري. ځکه، که د داسې اړيکو لرل د نيونې لپاره لازم وي نو بيا بايد د ټول جنوب خلک ونيسي. ځکه چې د دې سيمو هر فرد په يو ډول نه يو ډول له مخالفينو سره کورني اړيکې لري. هغه څوک چې د مخالفينو په ليکو کې په فعاله توګه جنګېږي زما تره، د ترور زوی، د ماما زوی، وراړه او يا خوري دی. "

ت. غير نظاميانو ته زيان رسونه او حساب ورکول

ايساف استدلال کوي چې شپني حملې د غير نظاميانو ډېر کم شمېر تلفات لري، په همدې ترتيب د نظامي ستراتيژي په پرتله چې د ورځې په اوږدو کې د دوديزې مبارزې په موضوعاتو ډېره تکيه کوي، نظاميانو ته د زيان رسيدنې د خطر راتيتولو ښه لاره ده. د شپني پر وخت د سربازانو تکتیکی موفقيت دا دی چې دشمن ناڅاپه او غافل په ګير ورځي، سربازان په شپه کې د ليدو د وړتيا او نورو پرمخ تلليو څارنيزو سيستمونو څخه برخمن دي او کولی شي چې مخکې تر مخکې هدف وويني. ايساف ادعا کوي چې دا تکتیکی بهتري اغېزمنه ده چې نظامي ځواکونو يا غير نظاميانو ته د زيان رسيدو د خطر د کمولو هدف ته د رسيدو په برخه کې مرسته کوي. ايساف استدلال کوي چې په شپه کې ډېر کم ملکي خلک له کورونو د باندې وي چې له همدې کبله دواړو خواوو ته د زيان رسيدو احتمال

کمېږي .

سره له دې هم، شپني حملې د ملکي افرادو له تلفاتو، د نيوني او بندي کولو پر وخت د بد چلند او د خلکو د شتمني له منځه تلو سره له اوږدې مودې راهيسې اړيکه لري. د ايساف د ډېرو تکتیکي تعليم نامو په موادو کې هڅه شوې چې د غير نظاميانو د تلفاتو په راتپولو تمرکز وکړي او دې انتقاداتو ته رسيدنه وکړي. که څه هم اکثرو دې مقرراتو پامور پرمختگ موندلی خو غير نظاميانو ته تلفات اوس هم پېښېږي، په ځانگړې توگه د افغانانو د ناوړه تعبیر په نتيجه کې چې دې عملياتو ته د دوی سره دشمني بولي. پر دې سربېره، د شپنيو حملو زياتوالی او پراخه هدف ټاکنې دا ښيي چې هر کال په زرگونو غير نظاميان نيول شوي، ځينې يې په افغاني زندانونو کې شکنجه شوي او همدارنگه دوی او د دوی کورنيو ته درانه مالي او عاطفي زيانونه ور اوړي.

ث. ډېر احتياط ، کم ملکي تلفات

مستقلو څارونکو، نيول شويو او د حملو شاهدانو له خوا د ۲۰۱۰ کال په اوږدو او د ۲۰۱۱ کال په لومړۍ نيمايي کې د مړينې او بد چلند د کمو پېښو رپورټونه ورکړل شوي دي. د ملگرو ملتونو د ۲۰۰۹ کال د رپورټ له مخې په پلټونکو عملياتو او نيونو کې ۹۸ غير نظاميان وژل شوي دي چې (اکثره يې په شپنيو حملو کې دي) او په ۲۰۱۰ کال کې په سلو کې ۱۸ تپتوالی ښيي.⁵¹

له دې سره سره د UN د څرگندونو له مخې هغو سيمو ته د نه لاسرسي له امله چې شپني حملات په کې ترسره کېږي، غير نظاميانو ته تر هغې ډېر زيان رسېږي چې رپورټ يې ورکول کېږي.⁵²

ايساف وايي په ۲۰۱۰ کال کې شپنيو حملو تر ۱٪ کم ملکي تلفات لرل.⁵³ همدارنگه زياتوي چې په ۸۰٪ حملو کې هيڅ مرمی نه ده فير شوي. (د مکررو غوښتنو سره سره ، د دې موندنو د ملاتړ لپاره هيڅ احصائيه نه ده خپره شوې.)⁵⁴

د ايساف په دوو تکتیکي لارښودونو کې يو شمېر مقررات چې د شپنيو حملو په ساحه کې د مالونو او املاکو صدمې محدودولو او د موجوده اوښتي زيان په خاطر په کې ځانگړې پاملرنه شوې ده. په داسې حال کې چې افغانان اوس هم د مالي زيانونو په اړه شکايت لري او وايي چې زيانونه د پخوا په پرتله يو څه کم شوي دي، د بېلگې په توگه، د کورونو د دروازو الوزولو يا د کورونو د بام له لارې د گوليو اورولو، مالونو او حيواناتو ته د لرې صدمې رسيدلو شکايتونه شوي دي. په ځينو برخو کې افراد د خپلو ضبط شويو مالونو په بېرته ترلاسه کولو او يا په غرامت ترلاسه کولو بريالي شوي دي، چې په تېرو وختونو کې دا کار په ندرت سره پېښ شوی دی. له دې سره سره د شپنيو عملياتو زيانمنو ته د خسارې جبران د نورو پېښو د جبران په پرتله ډېر کم دی.

ج. د افغاني ټولني د محتاط کيدو له امله د زيانونو کمښت

د ملکي تلفاتو کمښت نه دا چې يوازې د ايساف د ډېر احتياط او

څارنې له کبله رامنځته شوی ، بلکې د افغاني ټولني د ډېر احتياط او اقداماتو پوروري هم دی. هغه ټولني چې OSF او TLO ورسره مرکې کړې، وايي چې د شپنيو حملو له امله د خطر او موجوده تاوتريخوالي د کمولو په خاطر يې د خپل چلند د بدلولو هڅې پيل کړې دي. د بېلگې په توگه، د ننگرهار ولايت د خوربانو ولسوالي يو قومي مشر چې د ۲۰۱۰ کال په وروستيو کې د شپنيو حملو شاهد ؤ وويل: " هرڅوک چې د شپنيو حملو پر وخت له کوره راووځي نو په مرمی ویشتل کېږي، له همدې کبله هيڅوک نه غواړي چې د نظامي ځواکونو په ليدو سره له کوره راووځي.⁵⁵

يو بل نفر چې د لغمان ولايت ؤ، ويې ويل چې کاکا يې د گاونډي په کور کې په چرو زخمي شوی ؤ، که څه هم چې د تره زخموه يې ژور وو، خو ده جرأت ونه کړ چې له خپله کوره راووځي او د ټپي تره درملنه وکړي ، حتی د ټپونو د پانسما لپاره يې د کور د رنولو جرأت هم ونه کړ، ځکه چې له تېرو تجربو يې زده کړې وو چې په داسې حالاتو کې تر هدف لاندې راځي.⁵⁶ پنځه مياشتې شاوخوا وړاندې زمونږ په سيمه کې امريکايي بهرنيو ځواکونو لومړی د راکټ ډز وکړ ، تر دې وروسته د کور اوسيدونکي ۱۲ يا د سهار يوه بجه به وه چې له کوره راووتل څو ويښي چې څه پېښه شوې ده خو په مرمی وويشتل شو او ووژل شو. اوس ټول خلک پوهېږي چې د بمبارد پر وخت په کورونو کې و اوسي. اوس خلک له دې ډول پېښو سره بلد شوي دي او پوهېږي چې د امريکايانو په راتگ سره بايد په کورونو کې و اوسي.⁵⁷

ح. لاهم شک د غير نظاميانو تلفات رامنځته کېږي چې گواکې دوی په جگړه کې ښکېل دي

د عملياتو په طرز العمل کې له دقت او ښه والي سره اوس هم پامور غير نظاميان وژل کېږي او زيانمنېږي. حتی د دې حملو له امله غير نظاميانو ته د خطر د مخنيوي د زياتو هڅو سره سره، پام وړ زياتوالي راغلي دي (په ځانگړې توگه د خلکو په منځ کې د پټيدو د تکتیک په برخه کې) ، د ملکي افرادو د تلفاتو او د مجرم په پېژندنه کې حتمي تېروتنه رامنځته کېږي. د استوگنې په يو کور کې د يو احتمالي مخالف نيول خامخا د بې گناه ملکي افرادو ، په ځانگړې توگه (د ماشومانو او ښځو) چې په هغه کور کې اوسېږي د نظامي عملياتو له خطر سره مخ کوي. عمليات بايد د هغو ټولو افرادو په اړه ترسره شي چې دوی ته نږدې ژوند کوي. شپني عمليات ممکن جگړه ييز او ځانگړی وضعيت رامنځته کړي. د افغانانو په کورونو کې د وسلې شتون يوه عادي خبره ده او کله چې افغانان فکر وکړي چې حمله پرې شوې ده نو له وسلې کار اخلي. په نتيجه کې حتی هغه کسان چې د ورځې په اوږدو کې د حملې پر وړاندې مقاومت ونه کړي، نو کله چې په شپه کې پرې نابنده کسان حمله وکړي په غالب گومان چې د حملې د ځواب او د ځان د دفاع په خاطر غبرگون ښيي، چې په دې صورت کې د غير نظاميانو وژنه او ټپي کيدنه رامنځته کېږي.⁵⁸

د ۲۰۱۰ کال په فبروري کې د امريکا متحده ايالتونو د پکتيا ولايت په گرديز کې په يوه حمله کې پنځه غير نظاميان ووژل چې دوه په

کې ښځې وې، اته زخمیان هم وو. په دې حمله کې د یو رپورټ له مخې د یو افغان ملي پولیس کور د هغه د یو مېلمه د نیولو په خاطر د حملې هدف ګرځیدلی. په داسې حال کې چې مېلمه تر حملې مخکې له هغه ځایه تللی ؤ. د نړیوالو ځواکونو په رسیدو سره د کورنۍ غړي د پولیس په شمول له دې وېرې له کوره تښتیدل او په منډو وو چې ګواکې حمله به پرې وشي.⁵⁹ نړیوالو ځواکونو د هغوی مخې ته اور واچاوه او پنځه واړه یې د دوو ښځو په شمول چې ورته نږدې وې ووژل.

هغه انگیرنه چې نړیوال ځواکونه یې د عملیاتو پر وړاندې د خلکو له غبرګونونو او تاوتریخوالي څخه لرې، په پام کې نیول چې کیدای شي له همدې کبله په جګړو کې د غیر نظامیانو زیانونو ته زیاتوالی ورکوي. د امریکا د متحده ایالتونو په نظامي قوانینو او مقرراتو کې پوځیانو ته دا اجازه ورکوي چې د ځان د دفاع لپاره د هغو افرادو پر وړاندې وژونکې وسله وکاروي چې د جګړه ییزو کړنو مرتکب کېږي، (د بېلګې په توګه د هغو خلکو پر وړاندې چې په امریکایي ځواکونو ډزې وکړي) او یا د هغو پر وړاندې چې د جګړې نیت وکړي چې دا (له مستقیم زوره د استفادې څخه یو څه کم عمل دی).

داسې ښکاري چې د ایساف ځواکونه بې له دې چې د غیر نظامیانو هغه پېچلي او وپروونکي شرایط چې ځان د حملې هدف ګڼي، په پام کې ونیسي، د هغوی جګړه ییز حرکات تر حد زیات تعبیروي. په نتیجه کې یې ځان ته د وژونکي ځواک څخه د ګټې اخیستنې تر حد زیاته اجازه ورکړې ده چې غیر نظامیانو ته د داسې زیان ور اړونې لامل کېږي او غیر ضروري وي او باید ډډه یې ترې کړې وای. هغه کړنې چې په اسانه شرایطو کې بې ضرره ښکاري، لکه له وسلې سره نږدې ویده کیدل.⁶⁰ له مهاجمینو تېښته⁶¹، یا د شپنۍ حملې په وخت تش له کوره راوتل⁶² چې دا ټول په افغانستان کې د شپنیو حملو پر مهال د ناوړه قصد نښې ګڼل کېږي او د وژونکې وسلې د استعمال لامل کېږي.

د ۲۰۱۰ کال په مارچ کې د یوې شپنۍ حملې پر وخت مبابیل ټلیفون ته د ۸۱ کلن سړي لاس وروړل چې په بستره کې پروت ؤ، ناوړه قصد وګڼل شو.⁶³

خ. له وژنې پرته زیانونه چې کله کله ورته پام نه کېږي، د زیاتوالي په حال کې دي

د شپنیو حملو په ترڅ کې غیر ملکیانو ته په ور اوښتونکو زیانونو بحث د غیر نظامیانو په مړینه او وژنه تمرکز ته تمایل لري. باید دې ته مو پام وي چې شپنۍ حملې د مړینې تر څنګ ګڼې غیر مهلکې اغېزې هم لري. کیدی شي د شپنیو حملو په ترڅ کې د ټپي کیدلو د پېښو لږ رپورټونه ورکړل شوې وي. ځکه یې د خلکو لږه پاملرنه ور اړولې او د لږو تاوتریخوالو شاهدي ورکوي. په شپنیو حملو کې د ملکي خلکو پر تلفاتو ډېر تمرکز باید هغه زیانونه ترسیوري او اغېز لاندې رانه ولي چې د خلکو دوژنې، نیونې او ټپي کیدنې لامل کېږي. د ۲۰۱۱ کال تر فبرورۍ پورې د درې میاشتو په اوږدو کې ۱۹۰۰ ملکي خلک توقیف شوې دي چې ډېر لږ یې

د همدې درې میاشتو په تېریدو سره په توقیف کې پاتې دي. ⁶⁴ د نیول شویو کسانو بېرته زر خوشي کولو لامل کیدای شي د مدارکو کمښت وي ، نه بې گناه توب، یا کیدای شي د دې لپاره یې بېرته زر خوشي کوي چې تحدید یې پامور نه ؤ. د نړیوالو ځواکونو له ډېرې زیاتې نیونې سره سره لکه د یو کور ټول نارینه غړي نیول او یا په چاڼیزو عملیاتو کې د ډېرو خلکو نیول دا په گوته کوي چې یا خو اکثره نیول شوي کسان چې بېرته خوشي شوي دي، د عملیاتو اصلي هدف نه وه خو د رپورټونو له مخې نیول شوي دي یا په دې دلیل نیول شوي او بېرته زر خوشي شوي دي چې د عملیاتو پر وخت یې په ناوړه ځای کې شتون درلود. پر همدې بنسټ لکه څنګه چې د ملګريانو د نیولو او یا خوشي کولو په اړه دلایل نشته، احتمال شته چې د ۱۹۰۰ نیول شویو کسانو له ډلې به ډېر شمېر جګړه ماران نه وو.

هرڅومره که غیر جګړه مارانو زغرده پېژندنه او پرېښودنه مثبتې نښه ده خو د ګڼو نیول شویو کسانو ارقام راښيي چې ممکن د شپږو عملیاتو زیاتوالی د یو کال په اوږدو کې د زرګونو غیر جګړه مارانو توقیف ولري. بندي کول یوه زیانمنه تجربه ده، هغه که په ساحه کې د لنډې مودې لپاره وي او که د نړیوالو ځواکونو په نظامي هدو کې د اړدې مودې لپاره او یا هم په افغاني توقیفونو کې وي. د افغانستان د ملي امنیت په توقیف ځایونو کې ناوړه چلند او ربرونه په پراخه توګه ښودل کېږي او د معلوم وضعیت له مخې د افغانستان په ټولو توقیف ځایونو کې دا حالت ډېر ناوړه دی. ⁶⁵ ځینې بنديان نه پوهېږي چې په کوم جرم په توقیف کې دي یا کله خوشي کېږي. یو شمېر خلک چې حتی د څو محدودو ورځو لپاره هم بنديانېږي، ممکن پامور مالي زیانونه ور واوړي او هغه چې د جرم د ثبوت د نیشته والی له امله خوشي کېږي نو په غالباً چې د خوشي کیدو لپاره د پریمانه رشوت په ورکولو اړوېستل کېږي. د هغو کسانو وېره او عقده د پام وړ ده چې د کورنیو غړي یې نیول کېږي او همداراز هغه چې د حملو شاهدان دي. هغه ۶۱ کلن سړی چې د ۲۰۱۰ کال په اپریل کې په خپل کور کې د یوې شپږنۍ حملې شاهد ؤ روښانه یې کړه چې وسله والو یې څنګه زوی په لس یا دوولس مرمیو په ټټر ووېشتو. هغه له نورو درې نورو سره په یو داسې واړه تشناب کې پټ شوی ؤ چې په ډېره سختی په کې درې نفر په ولاړه ځاییدلی شول. کله چې یې اجازه ورکړه څو له تشنابه راووځي نو دومره ډار شوی ؤ چې د بیا حملې له وېرې یې جرأت نه کاوه چې د خپل زوی مړی یوسي. له همدې کبله یې مړی په همغه حالت په کوټه کې پرېښود تر څو سبا شپې ته د ملي امنیت د ادارې افراد د پېښې د څېړنې په موخه راوړسیدل. ⁶⁶

د. په حساب ورکولو او شفافیت کې لږ پرمختګ

د شپږو حملو زیاتیدل پر ګڼو ملګريانو خلکو له ناوړه اغېزو سره، چې باید بشپړ شفافیت او مسؤولیت منل په کې وي، د دې لامل شوي چې ISAF په خلکو کې کمزوری معلوم شي. "په ځانګړې توګه د دې ځواکونو د ځانګړیو شپږو حملو ترسره کول." له همدې کبله نړیوالو ځواکونو په تېر کال کې هڅه کړې چې په عمومي توګه د

ملکي خلکو شکایتونو او تلفاتو ته رسیدنه وکړي. په ځانگړې توگه هغه وخت چې شپني حملې يې پيل کړې دي.

نړيوالو ځواکونو د ملکي تلفاتو د څارنې کميټې (CCTC) څخه چې په ۲۰۰۸ کال کې جوړه شوې ده، د کاري پرمختگ په خاطر خپل ملاتړ چې د څېړنو پروسه او رپورټ هم ورسره مله وو، اعلان کړ. همداراز هغه پېښې چې د نړيوالو ځواکونو له نظره د ملکي تلفاتو په اړه يې شک درلود، د پېښو د ارزونې د گډ ټيم (JIAT) له خوا چې د څېړنو د پروسې کړنې د يو ستوري لرونکي يا عين رتبه جنرال له خوا ارزول کېدې وروسپارل شوې. په ځانگړې توگه " د بحث پاروونکو او پېچليو قضيو څېړنه چې د پېښې د ځای ليدنې ته يې اړتيا درلوده، د پېښو د ارزونې د گډ ټيم (JIAT) او د افغانستان دولت له خوا و ارزول شوې. د دې ارزونې په ابتدايي مطالعه کې د پېښې په ځای کې شواهد اود ښکېلو ډلو او له دولتي محلي چارواکو سره خبرې اترې شاملې وې.

د ملکي افرادو د تلفاتو په اړه يو کاري گروپ د ۲۰۱۱ کال په مارچ کې جوړ شو چې په عملياتي او تکتیکي پاليسي کې تغير ومومي څو په ښه توگه د ملکي افرادو په تلفاتو او شکایتونو کې کمښت راولي. د ۲۰۱۱ کال د پسرلي او اوړي په وروستيو کې نړيوالو امنيتي ځواکونو له نړيوالې او افغاني مدني ټولنې سره د گډو کنفرانسونو د کوربه توب له لارې د دوامدارو اړيکو د ټينگښت ډېره هڅه وکړه څو مدني ټولنه له خپلواکو بنسټونو سره د دليوالتوب او انديښنو په اړه چې لري يې، ليدنې کتنې وکړي.⁶⁷

سره له دې چې دا ټول مثبت گامونه گڼل کيدی شي، د حساب ورکولو د ټولو خواوو د اصلاح لپاره پرمختگ ناکام شوی دی او وضعيت يې حتی نور هم ډېر خراب شوی دی. نړيوالو امنيتي ځواکونو د خپلواکو څارونکو انديښنو ته تر پخوا ډېره کمه پاملرنه کړې چې د ملکي تلفاتو د زیاتوالي په اړه وې. د بېلگې په توگه، نړيوالو ځواکونو په جگړه مارتوب د تورنو ملکي افرادو د هويت په اړه د شواهدو په چمتو کولو، په سيمه کې د هغو ويډيو گانو نورو شواهدو د شريکولو (چې مخکې تر دې په واک کې ورکول کېدې)، د لومړنيو ترلاسه شويو شکونو په اړه چې په ظاهره د شواهدو مخالف وو، يا د څېړنو د نتيجو د وروستني رپورټ په چمتو کولو کې اوس تر پخوا له همکارۍ سره ډېره کمه ليوالتيا ښودلې ده.⁶⁸

عام حساب ورکول همدارنگه کمزوري او په خپل ځای پاتې دي. سره له دې چې د يوې پېښې په اړه مطبوعاتي بيانیه د پېښې له پېښېدو سره سمه په رسنيو کې خپرېږي خو د ملکي افرادو د تلفاتو په اړه د کومې څېړنې رپورټ، د هغې پرمختگ، د څېړنې نتيجې، يا د پېښې تر پېښېدو وروسته عامو خلکو ته معلومات نه دي ورکړل شوي.⁶⁹ کله چې رسنۍ د مخالفينو د وژنې او نيونې خبر خپور کړي او وروسته بيا هغه ناسم ثابت شي، نو د هغه خبر سمونه په ندرت سره خپرېږي.

د ملکي افرادو د تلفاتو مجموعه د ملکي تلفاتو د څارنې په کميټه کې لا سمه نه وي ظاهره شوې چې په لومړني رپورټ کې په تېروتنو اعتراف وشي. نړيوالو امنيتي ځواکونو د ۲۰۱۱ کال له فبرورۍ راپه دېخوا تر اوسه پورې کوم مهم تکتیکي لارښود نه دی خپور کړی.⁷⁰

د ځواب ورکولو موضوع په ځانگړې توگه " د شپنيو حملو په اړه ډېره کمزورې ده، ځکه هغه ځواکونه چې د شپنيو حملو ډېر مسؤليت لري، د مرکز تر قوماندې لاندې ځانگړي ځواکونه (JSOC) د " ادميرال ويليم مک کراوین" په رهبرۍ، چې په افغانستان کې فعاليت کوي، د ځواکونو تر منځ شفافيت او حساب ورکولو ته تر ټولو لږ پابند دي.⁷¹ دوی په دې عادت شوي چې له خپلواکو څارونکو سره مرکه او يا ملاقات ونه مني. له ډېرو او تکراري هڅو سره سره چې دا ځواک د ايساف ځواکونو په هډه کې مدغم شي، بيا هم دا ځواکونه د تېر په څېر د ځانگړيو عملياتو قومندانۍ (U.S.SOCOM) ته چې د فلوریدا په تمپه کې مېشته ده، رپورټ ورکوي. د دې ډلې د قوماندې جلا جوړښت ته په پاملرنې سره، د نړيوالو امنيتي ځواکونو د مکررې پلټنې او ارزونې سره سره بيا هم په دې ونه توانيدل چې دا تصديق کړي چې د نړيوالو امنيتي ځواکونو تاکتيکي لارښودونه په دې ځواکونو تطبیقېږي او کنه. که څه هم د ايساف ځواکونو مامورينو دا يادونه کړې چې دوی د نړيوالو امنيتي ځواکونو ټول تاکتيکي لارښودونه د پېښو د رپورټ په شمول لکه د ملکي تلفاتو احتمال په عملي توگه پلي کوي. له دې سره سره د ايساف ځواکونو مامورين چې د پېښو د څارنې او د زيان د جبران په چارو کې دخيل دي، دا يې منلې چې دوی د دې ځواکونو د کړنو بشپړه څارنه نه لري.

ځينې شپني عمليات د امريکا د استخباراتي سازمان CIA له خوا ترسره شوي دي. سره له دې چې CIA کم شمېر شپني عمليات ترسره کړي، خو د دې عملياتو په اړه عام حساب ورکول يې صفر ته نږدې دي.

پر دې سربېره، په ساحه کې د شپنيو حملو په اړه د انديښنې څرگندونه ستونزمنه ده ځکه چې ايساف او امريکا ځواکونه هميشه په دې باور دي چې دا عمليات دقيق او اغېزمن دي. دوی ډاډمن دي چې د شپنيو عملياتو په هدف کې ښه والی راغلی دی، نو په همدې خاطر دوی دې ته مایل دي چې د ملکي تلفاتو دعوي د نه منلو وړ او بې باوره وښيي. د بېلگې په توگه، د ۲۰۱۰ کال په می کې د ننگرهار ولايت د سره رود په ولسوالۍ کې تر يوې شپني حملې وروسته، د يوې پلټنې په ترڅ کې، افغان دولت، ملگري ملتونه، د بشري حقونو خپلواکه کمیټه (AIHRC) او د بشري حقونو څارونکي ټول دې نتيجه ته ورسيدل چې دا په هويت پېژندنه کې د تېروتنې يوه قضيه وه چې د نهو ملکي وگړو د مړينې لامل شوې ده. خو د ايساف ځواکونو او امريکا دا دعوه په پرلپسې توگه ردوله او ترسره شوي عمليات يې بريالي ښودل. په داسې حالاتو کې سترې کورنيکي ده چې د څو معتبرو مؤسسو له خوا په گډه ترسره شوي خپلواکي پلټنې د ايساف په داخلي ارزونه هيڅ اغېز ونه کړ، په داسې حال کې چې د ايساف ارزونه د دولتي مامورينو او عيني شاهدانو د مرکو پر ځای اکثره د دوی په خپلو څرگندونو ولاړه وه.

په شپنيو عملياتو کې د شفافيت د نېشتوالي له کبله، د دې ځواکونو د افرادو په اړه اطلاعات چې د ملکي تلفاتو د پېښو او نورو ټولو ناوړه پېښو په رامنځته کيدو کې دخيل دي او په انضباطي جزاگانو محکومېږي، په ندرت سره د عام محضر له خوا تصديق شوي دي.

د نورو عملیاتو په پرتله د شپنیو عملیاتو د زیان د جیبري موارد ډېر کم دي

سره له دې چې په ټول افغانستان کې ملکي افرادو ته د زیان رسیدنې په قضیو کې تاوان ورکول دود شوی دی، خو د شپنیو حملو قربانیانو ته اوس هم د تاوان جبره نه ده معمول شوې. په ډېرو قضیو کې د تاوان ورکړل شوې جبره (تر ډېره د "ډاډگیرني" یا " داوطلبی" په نومونو یادېږي، څرنگه چې دا ډول تاوان ورکول الزامي نه وي) په افغانستان کې ملکي افرادو ته ورکول کېږي چې د زیان تر لیدو ورسته شکایت درج کېږي.⁷² د شپنیو حملو قربانیان اکثره ډارېږي چې د زیان د جبران وړاندیز وکړي او یا هم د وېرې او ورپسې د شپنیو حملو د ځانگړو ترسره کونکو ځواکونو د لږ پېژندنې له مخې نه دي توانیدلي، چې د هغوی هویت وپېژني او شکایت پرې درج کړي. د تېروتنې په ترڅ کې یا غیر قانوني او همدارنگه د ایساف ځواکونو له خوا د خپلو تېروتنو او تقصیر منلو په ترڅ کې قربانیانو او نیول شویو ته د زیان د جبران لپاره د رسمي معیارونو کمښت د دې لامل کېږي څو دوی وتوانېږي چې د شپنیو حملو قربانیانو ته غرامت ورکول وځنډوي. داسې کېږي چې کیدای شي د ایساف ځواکونو په ټینگار او تر وخت وړاندې دریځ له امله چې په دقت، هدف ټاکنې او د زیان د کمښت د ادعا پر بنسټ ولاړ دی، د شپنیو عملیاتو په اړه اکثره اندیښنې او دعوې په ناسمه او بې بنسټه توگه ښودل کېږي.

د "د وژنو" په هدف عملیات تر " نیولو" کم دي

د OSF او TLO دفتر مرکې ښيي چې د اکثرو شپنیو عملیاتو ستر هدف تالاشي او نیونه ده. سره له دې چې یو شمېر ځانگړي ماموریتونه د وژنې په هدف هم ترسره کېږي.⁷³ یو شمېر نظامي مقاماتو تایید کړې ده چې یو شمېر شپني عملیات یوازې د وژنې لپاره طرحه کېږي، نه د نیونې لپاره، چې دا عملیات په اقلیت کې دي او شمېر یې کم وي.⁷⁴

د نړیوالو قوانینو له مخې باید جنګي افراد په قانوني توگه نیول شي یا ووژل شي خو په دې شرط چې په ترسره کولو کې یې د بشر د نړیوالو قوانینو ټول اصول IHL مراعات شي. په داسې حال کې چې په افغانستان کې د ملکي او نظامي افرادو تفکیک ډېر ستونزمن دي نو په استخباراتي تېروتنو او عدم شفافیت سره له (نیونې) څخه د (وژنو) د زیاتیدو د ماموریت د ترویج د پرلپسې ستونزو سخته اندیښنه رامنځته کوي.⁷⁵

د دولت او افغاني ټولني اندیښني

شپني عملیات تر هر بل نظامي تکتیک د خلکو کورونو ته دننه ډېرې شخړې وروړي. حتی که د ماموریت ترسره کولو په وخت کې د تخریب د مخنیوي ډېره هڅه هم وشي، د عملیاتو د قربانیانو لپاره نتیجې دومره متجاوزانه او زیان اړوونکې وي چې هیڅ باور پرې نه کېږي. دا په داسې حال کې ده چې دولت او افغاني ټولنه په دوامداره توگه د شپنیو عملیاتو فوري غوښتونکي ده. د مثبت ځواب له نه

موندلو سره سره، هغوی استدلال کوي چې افغانان باید لږ تر لږه د شپنیو عملیاتو د ترسره کولو په اړه د ډېر کنټرول او د نظر د څرگندولو ځواکمنتیا ولري. افغان دولت ادعا کوي چې د شپنیو عملیاتو په اړه د افغانانو عدم کنټرول او نه خبرول سرغړاوی او د حاکمیت نقض دی. افغان دولت او افغانه ټولنه استدلال کوي چې په عملیاتو کې د افغانانو غوره همغږي او دخالت هدف ته په رسیدو کې د تېروتنو او د فرهنګي حساسیت د کمښت لامل کېږي. له ډېرې مودې راهیسې تر ننه افغانان دا شکایت لري چې له شپنیو عملیاتو سره د فرهنګي حساسیت سختېږي او زیاتېږي، په ځانګړې توګه د دوی د ښځینه وو استوګنځایونو ته ورننوتل او د نارینه وو په وسیله د هغوی پلټل چې دا د دوی د دود او عنعناتو مخالف دي.⁷⁶ دا خپلسري ننوتل هغه وخت ډېر له توهینه ډک وي چې د بهرنیانو له خوا ترسره شي. افغانانو همیش دا وړاندیز کړی چې د حملو رهبري باید د افغان ځواکونو په غاړه وي ځکه چې افغان ځواکونه د فرهنګي او دیني حساسیتونو په موضوعاتو پوهېږي. (که څه هم کیدی شي چې د عملیاتو ترسره کوونکی له حریف قوم یا قبیلې سره تړاو ولري او له تاوتریخوالي ډکې کړنې رامنځته کړي)⁷⁷ د دې په ځواب کې هڅه شوې ده چې د دې پروسې په تاکتیکي لارښودونو کې د تغیر له لارې او په ټولو عملیاتي تغیراتو کې افغان دولت ډېر سهم وي او همدارنګه باید فرهنګي حساسیتونو ته پاملرنه وشي. دا اصلاحات څو اړخیزې نتیجې لري. د ایساف ځواکونه په کلي ډول هڅه کوي چې د شپنیو عملیاتو د ترسره کولو په لارو چارو بحث وکړي او د افغانانو ډېرې مهمې غوښتنې چې د شپنیو عملیاتو محدودول یا په بشپړه توګه بندول دي، له پامه وغورځوي.

ر. د افغانانو د رول او کنټرول په وده کې څو اړخیزې نتیجې

د ۲۰۱۰ کال له پیله په یو شمېر عملیاتو کې تاکتیکي تغیرات څرګند شوي دي څو د افغانستان د دولت شکایتونو ته چې شپنیو حملو ته د دوی د نه رسیدنې او نه کنټرول پر بنسټ ولاړ دي. ویل کېږي چې اوس افغان قوماندانان هم په اصطلاح د " همغږی کمیټې" چې عملیات تنظیموي⁷⁸، یوه برخه ده او د باګرام په هډه او د کندهار په هوایي ډګر کې مېشت دي. افغان قوماندانان او چارواکي په دې کمیټه کې لږ تر لږه ۲۴ ساعته وړاندې د شپنیو عملیاتو په اړه معلومات ترلاسه کوي، مرور پرې کوي او د دې صلاحیت لري چې یوه حمله په بشپړه توګه رد کړي او هغه ترسره نه کړي، یا د حملې د پلان د تغیر غوښتنه وکړي. د بېلګې په توګه؛ که چېرته افغان ځواکونه ارزونه وکړي چې د دې حملې ترسره کول د ملګري وګړو د ډېر زیان او غوسې لامل کېږي نو له ترسره کولو یې تېرېږي.⁷⁹ کله چې د یوې شپنې حملې پلان تایید شي، نو افغان قوماندانان د ډېرې همغږۍ په خاطر افغان کلیدي چارواکو ته لکه (والي) خبر ورکوي. په ځینو قضایاوو کې (یو شمېر نه ټول) که چېرته والي نه وي یا د حملې ترسره کول تایید نه کړي نو حمله لغوه کېږي او نه ترسره کېږي.⁸⁰ پردې سربېره افغان ځواکونه په اکثره شپنیو حملو کې سهم و او لږ تر لږه په سلو کې د پنځه ویشت حملو رهبري په غاړه لري. دا فیصدي افغان ځواکونو ته د

قدرت د انتقال په رانږدې کیدو سره نوره هم ډېرېږي. په داسې حال کې چې دا ګامونه د همکارۍ د ښه کیدو څرګندوی دي، بیا هم افغان مقامات ترې راضي نه دي. ولسمشر کرزي د ملي امنیت شورا او ارشد افغان چارواکو په شمول په ډاګه او تکرار سره دا استدلال کړی چې دوی ته په دې مشورو سره تر اوسه پورې مقنع ځواب او سمه اطلاع نه ده ورکړل شوې چې که حمله ترسره کېږي نو څه وخت، چېرته او څنګه ترسره کېږي.⁸¹

د افغانستان د خلکو تر منځ له شپنيو عملیاتو سره نه محبوبیت ته په پاملرنې سره، د دې اعتراضاتو یو شمېر ممکن د عوامو دریځ نیونه وي چې افغان مقامات د خپلو سیاسي ګټو په خاطر د شپنيو حملو څخه خپل ملاتړ او موافقه په روښانه توګه نه څرګندوي. له بله پلوه، قانوني دلایل شته چې ولې افغان مقامات ممکن دا احساس کړي چې دا اصلاحات د کنټرول او تداخل لپاره د دوی د غوښتنو ځواب نه شي ویلی. که هر څو په سلو کې ۵۰ شپني حملې د افغانانو په رهبرۍ ترسره کېږي خو بیا هم د ټولو شپنيو حملو هدف یوازې د نړیوالو ځواکونو تر کنټرول او رهبرۍ لاندې انتخابېږي. نو پر همدې بنسټ، دا اصلاحات د ټولو حملو په کنټرول یا د هغوی په ترسره کولو او نه ترسره کولو کې لږ اغېز لرلی شي. د باګرام او کندهار په هوایي ډګرونو کې د "همغږۍ په کمیټه" کې کم شمېر د باور وړ افغان مقامات د شپنيو حملو د صادرولو یا ردولو په اجازه کې دخپل دي. که څه هم د یادونې وړ ده چې دا مقامات د اصل پلان په انکشافاتو یا د هدف په ټاکنه کې سهم نه لري او اکثره تر ۲۴ ساعتونو کمه موده د اندک معلوماتو په اړه د نظر د څرګندولو لپاره لري چې د امنیتي ځواکونو د نړیوالو ځواکونو له خوا ورسره شریکېږي. دلته دا سې نښې نښانې هم لیدل کېږي چې افغان مقامات ګواکې د تایید په پروسه کې ځان ترفشار لاندې محسوسوي او د عملیاتو د ترسره کولو په اړه یې تایید داوطلب نه دی. ایساف ځواکونو (OSF) ته ویلي، کله چې دوی د شپنيو عملیاتو د ترسره کولو په اړه له والیانو سره اړیکه نیسي، نو والیان اکثره وخت د اړیکې له نیولو ډډه کوي.⁸²

بالاخره، محلي چارواکي - هغوی چې د زیانمنې ټولنې د غوسې سره د مخامخ کیدو له خطرې عریضې کوي - په ندرت سره د عملیاتو له ترسره کیدو مخکې اطلاع ورکول کېږي، څه لا دا چې هغوی دې د اجازې ورکولو یا رد حق ولري.

ز. له ځایي خلکو سره د اړیکو نیولو او معلوماتو شریکولو اړینتیا

په داسې حال کې چې همغږۍ په لوړه سطحه تر ډېره حده وده موندلې ده (نه په هغه سطحه چې افغانستان یې غوښتونکي دي) خو سره له دې هم له خلکو سره د پاموړ فعالیتونو په برخه کې اړیکې نه دي نیول شوې. افغاني ټولنه ډېر استدلال کوي چې ګڼې مشورې او مذاکرې له محلي رهبرانو سره هغه که رسمي وي او که غیر رسمي له محلي ټولنو سره د کشمکشونو له منځه وړلو لپاره لار هواروونکې دي او په نتیجه کې له ډېرې سوله ییزې لارې تورن مخالفین نیول کیدی شي. د ټولنو تر ټولو وړه غوښتنه تر حملې وروسته اطلاعاتو ته لاسرسی، د ایساف توجیه او د بنديانو ساتنځی دی.

مهم تغیر چې په دې لاره کې په رسمي پالیسی کې راغلی دی، هغه دا دی چې د تاکتیکی لارښود په یوه ماده کې سپارښتنه شوې چې نړیوال ځواکونه چې کله د عملیاتو محل پرېږدي، د بنديانو افرادو په اړه معلومات او همدارنگه د هغوی د مصادره شویو مالونو او شتمنی د بېرته ورکولو لاره چاره به خلکو ته ښکاره کوي. د دې مادې گټې چې بالاخره د ۲۰۱۰ کال په ډسمبر کې واجب الاجرا شوه، په نتیجه کې په ور توه عملې نه کړای شوه.⁸³ هرڅو چې OSF په څو دورو کې معلوماتي پانې چې نړیوالو ځواکونو ته به یې پرېښي وې او کله یې چې راټولې کړي او ارزولې دي نو لیدلې یې دي چې کله کله خو پانې بېخي د لوستو وړ نه وې او یا خو بېخي سپینې وې. په ډېرو مواردو کې مرکه کونکو څرگنده کړې چې نړیوال ځواکونه د خلکو تر نیولو وروسته هیڅ معلوماتي پانې نه پرېږدي. کیدای شي چې په نتیجه کې په ټولنه کې دا ډول مکررې کړنې OSF او TLO ته شکایت شوی وي چې هغوی د خپلو شکایتونو رسولو او دنیول شویو کسانو یا بنديانو د موندلو هیڅ لار نه لري.

د پوهاوي میتودونو او له خلکو سره اړیکو چې په محلي سطحه د قوماندانانو له خوا رامنځته شوې، په دې توانیدلې چې د گڼو مشورو لپاره د ټولني ځینو غوښتنو ته مثبت ځواب ورکړي. د بېلگې په توگه یو شمېر قوماندانانو او ټولنو رپورټ ورکړی چې تر شپږو حملو وروسته بحث پارونکې جرگې او اجتماعات سره راټول شوي څو معلومه کړي چې څه پېښه شوې ده - چې دا یو مثبت گام دی.

په څو مواردو کې د ټولني مشرانو OSF او TLO ته ویلي دي چې نړیوالو ځواکونو مخکې تر دې چې عملیات ترسره کړي، په مشترکه توگه یې له محلي چارواکو سره په بشپړه همغږی طرحه جوړه کړي ده. د بېلگې په توگه، د ارزگان ولایت د دهرآود ولسوالی د دوو قومي مشرانو له خولې د ۲۰۱۰ کال په پیل کې شپږنۍ حملې د خلکو د ډېرې غوسې لامل شوې. خو د ۲۰۱۱ کال له فبرورۍ راپه دې خوا د امریکا د متحده ایالتونو نظامي ځواکونه د تورنو افرادو په اړه تر عملیاتو مخکې د محلي جرگو سره مشورې کوي.⁸⁴ د سیمه ییزو مشرانو له خولې چې دا همغږي په حملو کې د دقت او د خلکو د شکایتونو د کمښت لامل شوې ده.

په همدې ترتیب، د ۲۰۱۱ کال په مارچ کې د کندهار ولایت د پنجوايي ولسوالی یو بزگر د مرکې په ترڅ کې وویل چې اوس له نړیوالو ځواکونو سره د حملو په ترڅ کې افغان پولیس او یا هم قومي سیمه ییز مشران موجود وي چې داچلند د افواهاټو او زیان لرونکو معلوماتو د کمښت لامل شوی دی.⁸⁵ هغه دا هم وویل چې دې همغږی دا لاره هواره کړې ده چې د نیول شویو افرادو کورنۍ د خپلو بنديانو په اړه معلومات ترلاسه کړي چې دا هم مثبت گام دی.

په ځینو ځایونو کې چې تر حملو وړاندې ځایي ټولنو سره پراخه مشورې شوې دي - OSF او TLO د دقیقو او ښو عملیاتو رپورټ ترلاسه کړی دی. د دې په مقابل کې په هغو ځایونو کې چې محلي همغږي شتون نه لري - OSF او TLO د نه همغږی په اړه مشابه شکایتونه چې د استخباراتي تېروتنو پر بنسټ رامنځته کېږي، ترلاسه کړي دي. دا د دې څرگندوی دي چې محلي اړیکې او مشورې د دې حملو په اړه د غوسې په مقابل کې یوازینی عامل کیدلی شي.

س. د افغاني ټولني ټولي انديښنې: د ښځو په اړه د لږ
شکایتونو شتون، د افغان ځواکونو د ډېر حضور
درناوی

د دوو ورستیو لارښودونو په ترڅ کې هم هڅه شوې ده خو د افغاني ټولني انتقادونو ته رسېدنه وشي د دي انتقادونو بنسټ لکه: شپني عمليات او همدارنگه د خلکو شخصي حريم ته بي اجازي ورننوتل، دنارینه عسکرو له خوا د ښځو يا د هغوی د کوټې پلټل، له سپيو گټه اخيستل (چې د افغانانو په کلتور کې پليت حيوان گڼل کېږي) د پلټنې په وخت يا د بهرنیو ځواکونو له خوا د کورونو ناڅاپي پلټل چې په افغاني کلتور او مذهب کې تعرض گڼل کېږي.⁸⁶

دي انتقادونو ته يو کلیدي ځواب په شپنيو عملياتو کې د افغاني ځواکونو ډېر اشتراک دی چې په ظاهره په پراخه پیمانې عملی شوی دی.⁸⁷ ډېرو عيني شاهدانو رپورټ ورکړی چې افغاني ځواکونو د شپي په پلټنه او حملو کې شتون درلود او ويلي يې دي چې د دوی د شتون له امله له خلکو سره د افغاني کلتور سره سم چلند شوی دی.

د يو ځايي څېړونکي د څرگندونو له مخې چې د پلټنې او شپنيو عملياتو پر وخت له بهرنيونريوالو ځواکونو سره د افغان ملي امنيتي ځواکونو اوږه په اوږه شتون کولی شي چې د خلکو قهر او غوسه راکمه کړي. دوی د پلټنې او شپنيو عملياتو پر وخت له خلکو سره خواخوږي ښيي او د خلکو د خصومت او دښمنی احساس راکموي.⁸⁸

د ننگرهار ولايت يو بزگر چې په ۲۰۰۹ کال کې يې کور د شپنيو عملياتو تر برید لاندې راغلی ؤ وايي: " اوس دا ډول عمليات دافغان ملي اردو، ملي پوليسو او ملي امنيت د ځواکونو له خوا ترسره کېږي. دوی له خلکو سره ښه چلند کوي او د تلاشۍ پر وخت لومړی د کور له څښتنه اجازه اخلي او بيا کور ته ورننوځي"⁸⁹ ځينې خلک په دې باور دي چې افغان عسکر د هغو کسانو په پېژندنه، تفکيک او جدا کولو کې ډېر مهارت لري چې ځانگړې پاملرنې ته اړ دي لکه (ښځې، ماشومان، زاړه، مريضان يا معيوبين).

همدارنگه سربازان د تلاشۍ او شپنيو عملياتو په ترڅ کې د ښځو، ماشومانو او سړيو سره بېلولو ته ډېره پاملرنه کوي. ځينې وخت د نړيوالو ځواکونو د ښځينه ټيم گومارل شوی وي چې ښځې وپلتي او يا ورسره خبرې وکړي.⁹⁰ په هغو مرکو کې چې د دې رپورټ د چمتو والي په خاطر شوي وي، د پخوانيو مرکو په پرتله کم شمېر افغانانو د ښځو د بې حرمتۍ په اړه شکايتونه کړي دي چې په دې برخه کې پام وړ پرمختگ ښيي. که څه هم تر اوسه هېچا هم د عملياتو په ترڅ کې ښځينه سربازاني نه دي ليدلي.

تکتیکي لارښودونه په همدې ترتيب وړانديز کوي چې له هغو سره سم بايد نړيوال ځواکونه د هرې تلاشۍ او عملياتو په پيل کې د خطر زنگ يا خبرداري له کړنو استفاده وکړي. دا په دې خاطر طرحه شوي چې خلک فرصت ومومي او له خپلو کورنو په سوله ييزه توگه بهر راووځي او د دروازو ماتول او د خلکو کورونو ته ننوتل د خلکو له ذهنونو ليرې شي.

د ايساف ځواکونه ادعا کوي چې په هره حمله او تلاشۍ کې دا پالیسي مراعات شوې ده خو د اړیکو دفتر او OSF له خوا چې کومه

پلټنه شوې په هغې کې افغانانو ويلي چې په کم شمېر عملياتو کې يې مخکې تر عملياتو د خبردارۍ غږ اوریدلی دی. دا په خپله د دې څرگندويي کوي چې په دې برخه کې پرمختګ په هرو عملياتو کې د خبرداري د تکرار له لارې يا د هغه د شکل د تغیر له لارې په داسې ډول چې افغانان پرې پوه شي او تحسین يې کړي، متصور او ممکن دی.

د افغانانو د هغو شکایتونو په ځواب کې چې په عملياتو کې د سپيو د شتون پر بنسټ ولاړ دي، په تکتیکي لارښودونو کې داسې لارې چارې رامنځته شوي چې له سپيو کار اخیستل تر ډېره محدود شوې دي خو په بشپړه توګه بند شوي نه دي. خلک اوس هم د ناڅاپي تالاشيو په وخت کې د سپيو د شتون رپورټ ورکوي او دا هم چې ځینې وخت د خلکو مالونو او شتمنیو ته زیان رسوي او دا همیش د خلکو د غوسې او عصبانیت لامل کېږي.

د افغان ځواکونو د شفافیت او حساب ور کولو اړینتیا

که څه هم په شپنیو عملیاتو او تالاشیو کې د افغان ځواکونو پراخه شتون د خلکو غوښتنو ته ور ځواب ، یو ټولیز پرمختګ او وده ده، خو په دې معنی نه ده چې په عملیاتو کې د افغاني ځواکونو کارول، لکه څنګه چې د اړیکو دفتر او OSF په وروستي رپورټ کې ذکر شوي، د ټولو شتو ستونزو هواروونکي دي.⁹¹ د پخواني او اوسني رپورټ لپاره د څېړنو په ترڅ کې د افغان ځواکونو په اړه په ټینګار سره شکایتونه شته چې د تالاشی او شپنیو عملیاتو پر وخت یې د خلکو مالونه غلا کړي دي او یا په خپله د بد چلند مرتکب کېږي.⁹² افغانان وړاندیز کوي چې افغان ځواکونه باید د شپنیو عملیاتو او تالاشیو مسؤلیت په غاړه واخلي خو په دې شرط چې د خپلو کړو وړو حساب هم ورکړي.

د OSF او اړیکو دفتر د اطلاع پر بنسټ، د افغان ځواکونو د حساب ورکولو د تضمین په برخه کې تر اوسه کومه هڅه نه ده ترسره شوې او د افغان ملي امنیت د ځواکونو حساب ورکول په پراخه توګه کم عمره او کمزورې پاتې دي.⁹³ مرکه کوونکو په ټینګار سره وړاندیز کړی دی چې نړیوال امنیتي ځواکونه باید هڅه وکړي څو په شپنیو عملیاتو او ناڅاپي تالاشیو کې د افغان ځواکونو مسؤلیت مننه تضمین کړي.

افغانان همداراز په عملیاتو کې د هغو ملیشو په مسؤلیت مننه انتقاد کوي چې په عملیاتو کې ونډه اخلي. د OSF او اړیکو دفتر په پخواني رپورټ کې په اصطلاح د کمپاین ځواکونو د بد چلند په اړه یادونه شوې ده. دا هغه نوم دی چې خلکو د هغو نامنظمو ملیشه یي ځواکونو لپاره ایښی دی چې د نظامي او استخباراتي ځواکونو د پیاوړتیا لپاره ترې کار اخلي. سره له دې چې په شپنیو عملیاتو کې د دې ځواکونو د کم اشتراک په اړه رپورټونه تر لاسه شوي دي خو د دوی کارول په کلي توګه نفی شوي نه دي. د دولت تر ملاتړ لاندې د غیر منظمو ځواکونو زیاتوالی، د استخباراتو تر امر لاندې ځواکونو او یا رسمي پروګرامونو په شمول لکه افغان محلي پولیس (ALP) پراخه وسله والې ډلې په یوازیتوب او یا له اسياف ځواکونو سره یو ځای په عملیاتو کې دخپل دي.⁹⁴

د غیر رسمي ملیشو او خصوصي امنیتي شرکتونو ماهیت په دې معنی دی چې که کومه پېښه یا ماجرا رامنځته کېږي، د هغوی مسؤلیت مننه ډېره ستونزمنه ده. همدارنګه محلي پولیس چې نوي جوړ شوي دي په اسانۍ سره مسؤلت منلو ته غاړه نه ږدي.⁹⁵ دا ځواکونه خوشوي چې له امریکایي خصوصي عملیاتي ځواکونو سره له نږدې کار وکړي، له همدې کبله محلي ټولني او د هغوی ځیني ملي پولیس تر حساب ورکولو لور ګني.

ش.. د شپنیو عملیاتو په بدیل موندلو کې ناکامي

اکثره افغاني ټولني OSF، TLO او د بشر د حقونو مؤسسي، استدلال کوي چې ایساف باید د شپنیو عملیاتو د ور کیدو د هڅې پر ځای، د امکان په صورت کې د نیوني لپاره بدیلې لارې ومومي. نیوني په هغو سیمو کې ور ښکاري او د قانون د پلي کولو له طرز العمل

سره سمې دي چې په بشپړه توګه د افغانستان د دولت په انحصار کې دي. ایساف وايي دوی د دې پلویان دي چې کله قومندانان د شپنیو عملیاتو غوښتنه کوي، باید پام وکړي چې ایا د هغو لپاره بدیل هم شته. ⁹⁶ سره له دې هم کله چې د اړیکو دفتر او OSF په بېلابېلو مجالسو کې له نظامي صاحب منصبانو پوښتي دي چې په دې اړه یو مثال وړاندې کړي چې دوی د شپنیو عملیاتو د بدیل په توګه هڅه کړې ده، خو دوی داسې مثال نه دی وړاندې کړي. د ایساف هغه مامورین چې د شپنیو عملیاتو د غوښتنو د تحلیل مسؤلیت لري، دا مني چې ډېر کم شمېر غوښتنې رد شوې دي چې دا په خپله د دې ډول عملیاتو د اړتیا په ارزونه کې د کافي دقت نه شتون په ګوته کوي. په ځینو برخو کې عیني شاهدانو او یا نړیوالو امنیتي ځواکونو رپورټ ورکړی دی چې عملیات یوازې په دې خاطر تر سپیده دم یا د سهار تر اذانه ځنډیدلي دي خو ورځني عملیات وګڼل شي.

د ایساف ځواکونه استدلال کوي چې شپني عملیات په دې خاطر غوره ګڼي چې د ورځني له خوا نیول د هغو کسانو د قوي مقاومت خطر زیاتوي چې په هدف کې نیول شوي یا د سیمې د نورو کسانو چې کیدای شي د تاوتریخوالي او وینې توپیر لامل شي او همدارنګه به بهرنیو ځواکونو او ملکيانو ته د صدمې رسیدو لامل شي. ⁹⁷ که څه هم چې د ورځني له خوا په رښتیا هم سخت مقاومت امکان لري خو ایساف ځواکونه سره له دې چې له دوی څخه د مکررو غوښتنو سره سره، دوی تر اوسه کوم شواهد نه دي وړاندې کړي چې په تېرو وختونو کې له داسې کوم مقاومت سره مخ شوي وي. افغان ملي پولیس او د ملي امنیت ریاست په منظمه توګه د ورځني په اوږدو کې خلک توقیفوي، بې له دې چې له کوم سخت مزاحمت او مقاومت سره مخ شي. ⁹⁸

اکثره هغه خلک چې بنديان شوي دي، پېژندل شوي افراد او ځیني یې له دولت او نظامي ځواکونو سره په قوي ارتباط کې وو چې کیدلی شول په سوله ییزه توګه نیول شوي او بنديان شوي وای. دا ډول نیونې په دوو غټو مثالونو کې راغلي چې د ۲۰۰۹ کال په نومبر کې د الجزیرې دوه ژورنالستان د شپنیو جلا عملیاتو په ترڅ کې توقیف او بنديان شوي دي. ⁹⁹ ایساف ځواکونه ادعا کوي چې د الجزیرې ژورنالستانو له خپلې وظیفوي حیطي پېښې ایستلي وې او پر ځای یې له طالبانو سره په مرکو کولو (لکه چې ټول ژورنالستان یې کوي) له هغوی سره مرسته کوله. الجزیرې استدلال کاوه چې حتی که چېرته د دوی فعالیتونو د ایساف لپاره پوښتنې راپیدا کولې نو په کار نه وه چې د هغوی په کورنیو، ماشومانو او ښځو یې شپني عملیات ترسره کړي وای.

دواړو ژورنالستانو د ایساف له خوا راجسټر شوی مطبوعاتي جواز درلود چې هغوی ته یې د ایساف نظامي مرکزونو ته په مطبوعاتي کنفرانسونو او یا د هغوی د مطبوعاتي افسرانو د بلنې پر بنسټ د ورتلو اجازه ورکړې وه. په داسې حال کې چې هغه ژورنالستان چې په غزني ولایت کې توقیف شوي و، داسې وایي: " ما له امریکایي ځواکونو سره هرې ولسوالۍ ته سفر کړی دی... ځیني وخت نړیوالو ځواکونو مونږ ته د جزني کار لپاره بلنه راکوله او مونږ حتی که هلته ورته هم ډک و لکه (د پي ار ټي) مرکز ته خو

بیا هم ورتلو". نوموړي شخص وویل، که هغوی چېرته مونږ حتی د شپې له خوا خبرو اترو ته بللو نو په خوشالی ورتلو. ¹⁰⁰ د نیوني لپاره د جبري ورننوتلو څخه د سوله ییزو لارو په موندلو کې ناکامي ¹⁰¹ د اکثر و افغانانو له پاره چې خپل ژوند د شپنيو عملیاتو له خطر سره پیوست ویني، په بشپړه توګه بې مفهومه دي. د ۲۰۰۹ کال په نومبر کې نور عملیات چې په غزني ولایت کې د شپې له خوا ترسره شول (د انند ګوپال ژورنالېست له خوا ثبت شوې دي) بهرني ځواکونه د دولت د یو مامور په کور شپني عملیات کوي چې په نتیجه کې د هغه د کورني دوه غړي وژل کېږي او دوه نور یې توقیف کېږي. بهرنيانو کولی شول چې نوموړی شخص د ورځې له خوا د توقیف او بندي کولو د طرز العمل په پام کې نیولو سره بې له کومې ستونزې له ځان سره یوسي. د هغوی د کورني یو غړی ښاغلی قرار پوښتي چې "ایا هغوی باید زما د کاکا زوی وژلي وي؟ ایا زموږ کور یې باید له منځه وړي وای؟" دی زیاتوي: "هغوی پوهېدل چې رحمن چېرته کار کوي. ایا هغوی نه شوه کولی چې لږ تر لږه د ورځې له خوا د جلب د یوې ټوټې کاغذ سره راغلي وای؟ مونږ به رحمن اړ کړی وای چې له هغوی سره لار شي. ¹⁰²

حقوقی انديښنې: د بشري حقونو پلوی نړیوال قانون کم ضرره متبادلي لارې غواړي

د بشر پلوه نړیوال قانون (IHL) له مخې، د نظامي عملیاتو په پلان جوړونه کې باید ټول احتیاطي اقدامات په پام کې ونیول شي څو ملکي افرادو ته زیان اوښتنه بنده او یا لږ تر لږه ټیټې کچې ته ورسېږي. ¹⁰³ د هغو عملیاتو ترسره کول چې د لاسته راوړنې اهمیت یې له هغو زیانونو سره متناسب نه وي چې له امله یې ملکي خلکو ته وراوړي، غیر قانوني دي او باید په زغرده بند او یا وځنډول شي. ¹⁰⁴ کله چې دنظامي مقاصدو تر منځ د انتخاب حق شتون ولري، نو داسې هدف باید انتخاب شي چې لږ تر لږه د ملکي تلفاتو ضامن وي. ¹⁰⁵ ملکي کسانو ته د عملیاتو په جریان کې هغه که د شپې وي او که د ورځې، دوه اړخیزه زیان اوښتنه حتمي ده خو که چېرته د دي عملیاتو کم زیان لرونکی بدیل شتون ولري چې د نظیامیانو ژوند هم له خطر سره نه مخ کوي، نو باید کار ترې واخیستل شي.

د بشر د قانون په متن کې یو شمېر ملاحظات هم شته چې که څه هم د بشرپلوه نړیوال قانون سره یې سمون روښانه نه دی، خو د وسله والې نښتې په شرایطو کې ترې کار اخیستل کېږي. ¹⁰⁶ د بشري حقونو قانون لږ تر لږه د وسله والې داخلي نښتې په ترڅ کې د ملکي افرادو نیونې او بندي کولو ته مهم لارښودونه چمتو کوي چې په دي وسله والو نښتو کې د افغانستان روانه جګړه او نور هغه ځایونه هم شامل دي چې هلته امنیتي ځواکونه بشپړ کنټرول نه لري، لکه د جګړه مارو دولتونو اشغال شوې سیمې. ¹⁰⁷ په داسې حالاتو کې د بشري حقونو قانون د عملیاتو په اړه د قانون له لازمي پلي کولو سره تړلی دی. چې د متبادلو تکتیکونو لزوم، د نښتې د قوانینو رعایت او د ځواک د استعمال لپاره ځانګړي معیارونه په کې لازم دي. په ځینو نورو داسې شرایطو کې چې کیدی شي د توقیف لپاره په کې بل میتود نه وي، له ساده متبادلو لارو ګټه نه اخیستل لکه نظامي هدې ته د الجزیره ټلويزیون خبریالان رابلل، چې دا کار

پخوا هم ترسره كيدو حقوقي پوښتنې رامنځته كوي چې ايا د ايساف او اكثره د عملياتو ځانگړي ځواكونه په شپنيو عملياتو كې د ملكي افرادو د خطرونو د كموالي مسؤليت ته په سيستماتيکه توگه پاملرنه نه كوي؟

ص. د شپنيو عملياتو كمولو او يا بندولو په اړه د افغانانو غوښتنو ته د نه پاملرنې پايلې سره له دې چې د افغانستان د خلکو او دولت انديښنو ته د پاملرنې په اړه پامور اقدامات شوي، خو د شپنيو عملياتو په اړه د افغانانو ليدلوری په پامور توگه منفي دی. لکه څنگه چې پورته هم وويل شول د دې کار يو دليل ځينو جنجالي پېښو ته په رسيدنه کې سستي ده. افغان دولت په دې باور دی چې د مجوزې ننوتنې په پروسه کې پوره اصلاحات نه دي رامنځته شوي. افغاني ټولنې اوس هم تشويش لري چې په شپنيو حملو کې هغه څه چې دوی پرې اعتراض لري، لکه د دوی پر شخصي حريم د پرديو تجاوز، له سپيو گټه اخيستل او د خپلو خپلوانو د برخليک په اړه د خلکو بې خبري اوس هم په هماغه زاړه ډول پاتې ده. خو له شپنيو عملياتو څخه د خلکو د نفرت پامور توضيح د تکتیکی عملياتو په وړو ميتودونو کې بې غېزمنتوب نه دی، بلکې د ايساف له خوا د شپنيو عملياتو د بدیل نه پلټل دي. د ايساف له خوا د شپنيو عملياتو د كمولو لپاره د خلکو د پراخو غوښتنو په پام کې نه نيول، د مرض د نښو موندنه ده، نه په خپله د مرض موندنه. تر څو چې دا موضوع په بنسټيزه توگه حل نه شي، حتی هغه ټولې مسألې ونه منل شي چې د کلتوري او مذهبي حساسيت پارونې لامل کېږي، د شپنيو حملو په اړه د عامو افغانانو ملاتړ نه شي ترلاسه کولی. له سپيو استفاده کول او د بهرنيو ښځو له خوا د افغانو ښځو په تالاشي کولو کې د پخوا په پرتله ښه والی راغلی دی او کيدای شي په دې برخه کې د شکايتونو د كموالي لامل شي خو د افغانانو د هغه لومړيتوب بدیل نه شي شمېرل کېدی چې په دې بنسټ ولاړ دی چې شپني عمليات دې يوازې د يو استثنایي اقدام په توگه وکارول شي.

افغان دولت هم د خپلو نړيوالو همکارانو سره د شپنيو عملياتو په اړه متفاوت ليدلوری لري. د شپنيو عملياتو په اړه د ولسمشر کرزي په شمول د افغان لورپورې چارواکو ضدیت خپلې وروستی انتها ته رسيدلی دی. د شپنيو عملياتو په اړه په شخصي او خصوصي مجلسونو کې د امريکا پر متحده ايالتونو د افغان چارواکو په ټينگار سره انتقاد د حکومت د يوې رسمي غوښتنې بڼه غوره کړې ده. دا په عملياتو کې د نه همغږی په اثر د مکررې نهيلی يو ډول نتیجه ده خو همدارنگه په پراخه توگه د امريکا د نظامي ستراتيژی د نه ملاتړ څرگندويه ده، ځکه چې افغان چارواکي پر پاکستان باندې د فشارونو د زياتولو غوښتونکي دی ترڅو هلته د مخالفينو پناځايونه وټري او د يوې سياسي حل لارې په لټه کې شي. په دې برخه کې په شپنيو حملو کې عامو خلکو ته درانه تلفات د افغان مشرانو لپاره په سختی سره د توجه وړ دي. د افغانستان د انديښنو د ليرې کولو لپاره، د شپنيو عملياتو د اجازې وروکولو په مرحله کې زيات کنټرول او دخالت ورکول چې په دې باور دي چې

په روانه پالیسی کې شپني عمليات مرکزي گڼل افغانان د نه منلو په لاره کې واقع کوي، په هيڅ ډول کافي نه دي.

نتيجه او وړانديزونه

د ۲۰۱۰ کال له فبرورۍ راپه دې خوا يعنې کله چې TLO او OSF د شپنيو حملو په اړه د خپلې څېړنې لومړۍ برخه خپره کړه، تکتیکي تغيرات او عمليات چې په دوو تکتیکي لارښودونو کې شامل ورسره يې ټول مؤقت لارښودونه او له شپنيو عملياتو سره ډېر افغاني مخالفونو وڅېړل. د شپنيو حملو په ترسره کولو کې ښه والی راغلی، په ملکي تلفاتو، د نيونې په وخت بد چلنديو او د شتمنيو په تخریب کې کموالی راغلی دی. افغان ځواکونه په شپنيو حملو کې ډېر دخيل دي چې دا په خپله د انديښنو، بدگومانيو او فرهنگي سرغړاويو دزياتوالي د مخنيوي لامل شوی دی. په دې موده کې په شپنيو عملياتو کې د ښځو د ځورونې په اړه هم کم رپورټون ورکړل شوي دي.

په داسې حال کې چې دا ښه والی مهم دی خو شپني حملې زياتې شوې دي او لاسته راوړنه يې (د مخالفينو د حملو کمښت) تر اوسه نه دی ښکاره شوی.¹⁰⁸ شواهدو ښيي چې په شپنيو او نورو ټولو حملو کې پاور زياتوالي چې ممکن د استخباراتي معلوماتو راټولولو په خاطر اکثره ملکي افراد هدف وگرځوي، افغانانو ته د دې عملياتو زغمل ستونزمن دي. د شپنيو عملياتو پر وړاندې د افغانانو جگړه ييز غبرگون که ډېر شوی نه دی، نو کم شوی هم نه دی. د شپنيو حملو پر بنسټ راولاړه شوې غوسه يوازې دا نه چې هغه هڅې خړې پرې کوي چې په شپنيو حملو کې د ښوالي په برخه کې پامور دي، بلکې د ايساف او امريکا د متحده ايالتونو په ټولو هغو هڅو اغېز کوي چې تر اوسه يې د ملکي تلفاتو او د افغانانو د انديښنو د راکمولو په اړه ترسره کړي دي. دا موضوع هغه ټولې هڅې تر اغېز لاندې راولي او کمرنگه کوي يې چې د نړيوالې ټولني تر ملاتړ لاندې دافغانستان پر دولت د افغانانو د اعتماد رامنځته کولو لپاره شوې دي.

دې موضوع په ستراتيژيکه سطحه زياتوالي موندلې چې په جدي توگه د امريکا د متحده ايالتونو سره د افغان دولت اوږدمهاله اړيکې کمزورې کوي. ولسمشر کرزي په دوامداره توگه " په ترخو الفاظو د خلکو پر وړاندې پر نړيوالو ځواکونو نيوکې کړې دي او په کلکه يې د شپنيو عملياتو او د خلکو په کورونو د حملو د بندولو غوښتنه کړې ده او نړيوال ځواکونه يې د دوستانو او ملو ژمنو پر ځای له يرغلگرو سره تشبیه کړې دي.¹⁰⁹ د يو شمېر معلوماتو له مخې کرزي دا غوښتنه د خپل هيواد د حاکميت لپاره يوه کلیدي مسأله گڼي چې د شپنيو حملو بندول يا لږ تر لږه د افغانستان د دولت له خوا د دې حملو ډېر کنټرول د ستراتيژي د اوږدمهالې همکارۍ د مذاکراتو لپاره پامور اغېزې کولی شي.¹¹⁰ د عوامو په نظر په ارزونه کې د شفافيت نېشتوالي ته په پاملرنې د شپنيو حملو لپاره اوسنی کمپاين ستونزمن کار دی. د امريکا متحده ايالات او ايساف په تېر کال کې شپني حملات تر ټولو بريالی تکتیک گڼي او بندول يې ستونزمن او د مخالفينو د پامور حملو لامل يې گڼي. په داسې حال کې چې تر اوسه يې هيڅ داسې مدرک نه دی وړاندې کړی چې د دوی دا ادعا ثابته کړي او د دې ترڅنګ د

شپنيو حملو په زياتيدلوسره په هغه اندازه د مخالفينو حملې هم زياتې شوې دي.¹¹¹ خو که چېرته فرض کړو چې درپورتونو له مخې دې شپنيو حملو ښې لاسته راوړنې هم لرلې وي نورې د افغانستان د خلکو او دولت لپاره د زغم وړ نه دي. د شپنيو حملو په اړه هغه تغيرات او ملاحظات چې تېر کال وضع شول که هرڅومره د ملاحظې وړ وو خو ټوليز خپگان او نارضايتي يې ليرې نه کړه. که څه هم نظاميانو ته ورته افراطي ډلې په افغانستان کې د بشري حقونو او امنيت لپاره يو ستر گواښ دی خو هغه انساني، سياسي او ستراتيژيک ارزښت چې په دې رپورټ کې يې تصوير ښودل شوی دی دا انسان په ذهن کې دا پوښتنه راولاړوي چې ايا په شپنيو حملو باندې افراطي باور د مخالفينو د گواښ له منځه وړلو لپاره تر ټولو اغېزمنه اوږدمهاله ستراتيژي ده؟

د امریکاد متحده ایالتونو ځواکونو (ISAF) ته سپارښتنې

- 1 - هغه عملیات ودرول چې د جنګي افرادو او عامو خلکو تر منځ توپیر ونه کړای شي. ځان ډاډمن کړئ چې شپني عملیات، چې نظامي عملیات دي، یوازې د جنګي افرادو یا هغو ملګري افرادو پر خلاف ترسره کېږي چې په مستقیمه توګه په جګړه کې برخه لري. شپني عملیات وځیرئ او ویې پلټئ څو ډاډمن شئ چې د عملیاتو هدف ملګري افراد نه دي.
- 2- ځان ډاډمن کړئ چې شپني عملیات، په ځانګړې توګه په شپه کې ډله ییزې نیونې، د جګړې پر بنسټ خلک تر هدف لاندې راولي، نه د سن، جنسیت، قوم او قبیلې، قومي اړیکې یا جغرافیوي موقعیت (سمت) پر بنسټ.
- 3- ځان باوري کړئ چې شپني عملیات یا نور نظامي تمرینونه جنایي قضیو ته د رسیدو یا د اطلاعاتو راټولولو لپاره بل کوم میتود نه دی. ځان مطمئن کړئ چې هغه عملیات چې د غیر محاربو افرادو د نیونې لپاره ترسره کېږي د وسلې او قوې د قانوني استعمال له معیارونو سره سم دي.
- 4- په تاکتیکي لارښودونو کې شامل مواد د امکان تر حده د نیونې لپاره د بدیلې لارې د لټولو په خاطر وکاروئ. هغه نیونې چې د قانون د پلي کیدو له معمولو میتودونو سره سمې وي په داسې سیمو کې غوره ګڼل کېږي چې په هغو کې د دولت قوې کنټرول وي او یا په هغو سیمو کې چې افغاني شریکان (د افغانستان دولت) د ډېرو منظمو نیونو د ترسره کولو لپاره پیاوړی ظرفیت ولري.
- 5- د شپنيو عملیاتو د سمون په برخه کې د موجوده لارښودونو کارونې ته دوام ورکړئ چې د ملګري تلفاتو د کمولو لپاره یې مطلوبه نتیجه ورکړي وي.
- 6- له عملیاتو مخکې او وروسته د امکان تر حده له محلي ټولنو سره اړیکې او مشورې زیاتې کړئ.

7- په شپنيو عملياتو او د ترسره شويو عملياتو په اړه چې ملكي افراد په كې هدف گرځيدلي وي، په موجوده معيارونو كې شفافيت ډېر كړئ. حساب وركوونكي شئ او د نيول شويو كسانو كورنيو ته د هغوى د حالت د څرنگوالي په اړه معلومات وركړئ او همدارنگه د ملكي تلفاتو په اړه د څېړنو د نتيجو په اړه معلومات خپاره كړئ.

8- د شپنيو عملياتو له كبله د اوښتو زيانونو د جبيرې او همدارنگه د هغو زيانونو د تاوان معيارونو ته وده وركړئ چې په تېروتنې سره په كې خلك نيول شوي وي.

9- د افغان امنيتي ځواكونو سره د حساب وركولو په برخه كې كار وكړئ، په ځانگړې توگه له هغو ځانگړو افغان ځواكونو سره چې د قدرت د انتقال تر دورې وروسته به په شپني عملياتو كې رغنده رول ولري.

10 - ځان ډاډمن كړئ چې مليشې يا نورې غير منظمې قواوې، د هغوى د نه ژمنتوب، كمزورې حساب وركونې او بدې سابقې په پام كې نيولو سره له شپنيو عملياتو څخه د خلكو د ځورونې لپاره كار وانه خلي.

¹ *Strangers at the door: Night raids by international forces lose hearts and minds of Afghans*, Open Society Institute & The Liaison Office, February 23, 2010, [hereinafter: Open Society Institute & The Liaison Office, *Strangers at the door*] http://www.soros.org/initiatives/washington/articles_publications/publications/afghan-night-raids-20100222.

² Jon Boone, "Wikileaks cables: Karzai pushed to end Afghanistan night raids," *The Guardian*, December 2, 2010, <http://www.guardian.co.uk/world/2010/dec/03/wikileaks-cables-afghanistan-night-raids>.

³ *Id.*

⁴ Emma Graham-Harrison, "Factbox: Night-time raids in Afghanistan," *Reuters*, February 26, 2011, <http://www.trust.org/alertnet/news/factbox-night-time-raids-in-afghanistan/>. The article also noted that of the 1700 detained "not many" remained in custody, and that this rate of night raids per night was already an increase on the previous 3 month period's 17 per day average.

⁵ Interview with COM-ISAF strategic advisor, Kabul city, Kabul province, April 17, 2011. Note that the estimate of 40 night raids is the high end, not the average per night.

⁶ In July 2011, Afghan President Hamid Karzai demanded that ending night raids must be a precursor to any long-term strategic partnership between Afghanistan and the United States. Emma Graham-Harrison, Long-term deal with U.S. must be on Afghan terms: Karzai," *Reuters*, Jul 26, 2011, <http://www.reuters.com/article/2011/07/26/us-afghanistan-us-idUSTRE76P1U320110726>

⁷ BBC News, "Afghanistan: 'Three hurt' in new anti-Nato protest," May 19, 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-south-asia-13451677>.

⁸ As one man from Wardak interviewed for the study explained, "Even a 7-year-old child hates the foreign military because of their activities. Knocking on homes and searching families at night... [is] a cause for people to stand against the foreign military." Erica Gaston & Jonathan Horowitz, *The Trust Deficit: The Impact of Local Perceptions on Policy in Afghanistan*, Open Society Foundations (October 2010) at p. 5, http://www.soros.org/resources/articles_publications/publications/policy-afghanistan-20101007.

⁹ The Liaison Office, *Crime and Policing in Afghanistan: Strengthening Crime Response Through Local Providers*, Kabul: The Liaison Office (2011 forthcoming).

¹⁰ Interview with 38-year-old male, Surkhod district, Nangarhar province, Feb. 9, 2010.

¹¹ An unclassified version of the first tactical directive has been released and is available at: <http://www.isaf.nato.int/article/isaf-releases/isaf-issues-guidance-on-night-raids-in-afghanistan.html>.

¹² Matthew Green, "Petraeus Orders Care over Afghan Night Raids," *Financial Times*, Dec. 17, 2010, <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/2356fa76-0a06-11e0-9bb4-00144feabdc0.s01=1.html#axzz1Mv8ajzPH>.

¹³ Open Society Institute & The Liaison Office: *Strangers at the door*, *supra* note 1.

¹⁴ Thomas Ruttig and Susanne Schmeidl, 2011, "Talking about Civilian Casualties in Kabul (with comment)"; Afghanistan Analyst Network Blog, 3 July 2011, <http://aan-afghanistan.com/index.asp?id=1893>.

¹⁵ Interview with Mohammad Daudzai, "Kill/Capture", *PBS Frontline*, May 11, 2011, <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/kill-capture/interviews/mohammad-daudzai.html>

¹⁶ Phone interview with international official, June 7, 2011.

¹⁷ Thom Shanker, Elizabeth Bumiller, and Rod Nordland, "Despite Gains, Night Raids Split U.S. and Karzai," *New York Times*, November 15, 2010, <http://www.nytimes.com/2010/11/16/world/asia/16night.html>

¹⁸ Other independent monitors have also noted broader community recognition of improved accuracy. Interviews with international human rights monitors in Kabul, Afghanistan, [names, titles withheld] on February 9, 2011; February 10, 2011; April 13, 2011; July 4, 2011. See also, Carlotta Gall, "Night Raids Curbing Taliban, but Afghans Cite Civilian Toll," *New York Times*, July 8, 2011 (Elders and local Afghans said the raids were generally precise and caused fewer civilian casualties than before, according to Georgette Gagnon, director of the human rights unit of the United Nations mission in Afghanistan.) <http://www.nytimes.com/2011/07/09/world/asia/09nightraids.html?ref=carlottagall&pagewanted=all>.

¹⁹ Interview with 41-year-old male, Kandahar city, Kandahar province, April 14, 2011.

²⁰ See, e.g., Matt Robinson, "Flash, Bang, But Afghan Night Raid Comes up Empty," *Reuters*, February 24, 2011, [Hereinafter: Robinson: "Flash, Bang"] <http://photoblog.msnbc.msn.com/news/2011/02/24/6122551-flash-bang-but-afghan-night-raid-comes-up-empty> (noting that in a night raid the journalist participated in the target was not there, either because of mistaken intelligence or because he got away).

²¹ Mistaken intelligence has happened frequently in ISAF operations, not limited to night raids. For example, a recent case study of a targeted killing that took place in Takhar province, Afghanistan, in September 2010, criticized the U.S. military for failing to crosscheck intelligence on the individual targeted with publicly available facts about that person. Kate Clark, "The Takhar attack: Targeted killings and the parallel worlds of U.S. intelligence and Afghanistan," *Afghan Analysts Network Blog*, May 10, 2011, <http://www.aan-afghanistan.org/index.asp?id=1691>.

²² Sharifullah Sahak & Alissa Rubin, "For Second Time in 3 Days, NATO Raid Kills Afghan Child," *New York Times*, May 14, 2011, http://www.nytimes.com/2011/05/15/world/asia/15afghan.html?_r=1.

²³ Interview with 22-year-old male, Jalalabad city, Nangarhar province, February 5, 2011. See also, Emma Graham-Harrison, "NATO's "successful" Afghan night raids come with high civilian cost," *Reuters*, February 24, 2011, <http://www.trust.org/alertnet/news/feature-natos-successful-afghan-night-raids-come-with-high-civilian-cost/>

²⁴ Former State department contractor, Matthew Hoh, who was familiar with the targeting process while based in Zabul province in 2009, said the increase in night raids was inevitably due to a relaxation of standards for targeting such that even those tangentially related to the Taliban might now be targeted. Gareth Porter and Shah Noori, "Understating Afghan Civilian Deaths," *CounterPunch.com*, March 19, 2011, <http://www.counterpunch.org/porter03182011.html>.

²⁵ Interview with 41-year-old male, Kandahar city, Kandahar province, April 14, 2011.

²⁶ Interview with 26-year-old male, Gul Tapa district, Kunduz province, May 23, 2011.

²⁷ International military officials interviewed on this subject said that even if an individual is not the target of a raid, he may still be detained because his involvement in the insurgency is not always clear until questioned and his information checked out. Interview with Col. Paul Harkness, Kabul city, Kabul province, Afghanistan, June 9, 2010. Two other military and defense officials involved in operational aspects of night said that even if that man is known to be a civilian, he will still be detained because he may know valuable information about those captured or other aspects of the insurgency, and would possibly be more willing to divulge such information than a captured insurgent. Phone interview with military officer, May 26, 2011; Interview with defense contractor, Washington, DC, May 15, 2011.

²⁸ Interview with 24-year-old male, Gul Tapa district, Kunduz province, May 23, 2011.

²⁹ Interview with 43-year-old male, Panjwaii district, Kandahar province, April 10, 2011.

³⁰ See also Emilie Jelinek, "Paktia's lost promise," FP.com, July 21, 2011, http://afpak.foreignpolicy.com/posts/2011/07/21/paktias_lost_promise (describing an incident in which armed Taliban demanded shelter in the middle of the night from a civilian family, despite their protests, leading to a night raid that killed three and injured two of the civilian family).

³¹ This pattern has also been identified by other monitors working on these issues. For example, an Afghanistan Analysts Network (ANA) investigation into a series of night raids in Nangarhar province from October to November 2010 suggests the raids – some of which resulted in fatalities – were seeking information from those who had contact with a local religious cleric and shadow governor named Maulawi Yusuf. Fabrizio Foschini, "Because the Night Belongs to Raiders: Special ops in Nangrahar," *Afghan Analysts Network Blog*, Oct. 1, 2010, <http://aan-afghanistan.com/index.asp?id=1424>.

³² Interview with former COM-ISAF staff, Washington, DC, May 27, 2011.

³³ Phone interview with former COM-ISAF strategic advisor, May 31, 20

³⁴ See also, United Nations Assistance Mission to Afghanistan & Afghanistan Independent Human Rights Commission, *Annual Report on Protection of Civilians in Armed Conflict 2010*, March 2010, at pp. 31 - 32 [hereinafter: UNAMA/AIHRC 2010 report].

³⁵ Interview with 33-year-old, Kunduz city, Kunduz province, May 23, 2011. Interview with 24-year-old, Kunduz city, Kunduz province, May 23, 2011; Interview with 26-year-old, Kunduz city, Kunduz province, May 23, 2011.

³⁶ Interview with elder, Kunduz city, Kunduz province, May 25, 2011.

³⁷ Interview with 43-year-old male, Panjwaii district, Kandahar province, April 10, 2011.

³⁷ See also, UNAMA/AIHRC 2010 report, *supra* note 33, at pp. 31 - 32.

³⁸ There may also be deliberate detention operations, more akin to night raids, during these clearing operations.

³⁹ There may also be deliberate detention operations, more akin to night raids, during these clearing operations.

⁴⁰ Under Article 51(3) of Additional Protocol I, "Civilians shall enjoy the protection afforded by this Section unless and for such time as they take a direct part in hostilities." Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977, 51(3) [hereinafter: "Additional Protocol I"]; Protocol Additional to the Geneva

Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of Non- International Armed Conflicts [hereinafter: “Additional Protocol II”], 8 June 1977, Art. 13(3), <http://www.icrc.org/ihl.nsf/FULL/475>; ‘Interpretive Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities under International Humanitarian Law (Adopted by the Assembly of the International Committee of the Red Cross on 26 February 2009)’ *International Review of the Red Cross* No. 872, December 2008, <http://www.icrc.org/eng/resources/documents/article/review/review-872-p991.htm>.

⁴¹ Nilz Melzer, *Interpretative Guidance on the Notion of Direct Participation in Hostilities*, International Committee of the Red Cross, 01-07-2009 Publication Ref. 0990, May 2009, <http://www.icrc.org/eng/resources/documents/publication/p0990.htm>.

⁴² *Id.* at p. 61.

⁴³ Basic Principles on the Use of Force and Firearms by Law Enforcement Officials, Adopted by the Eighth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, Havana, Cuba, 27 August to 7 September 1990, <http://www2.ohchr.org/english/law/firearms.htm>; Code of Conduct for Law Enforcement Officials, Adopted by General Assembly resolution 34/169 of 17 December 1979, <http://www2.ohchr.org/english/law/codeofconduct.htm>.

⁴⁴ There is also support in recent U.S. law and practice for interpreting IHL as limiting the power to detain for intelligence purposes. In *Hamdi v. Rumsfeld*, the U.S. Supreme Court recognized that the power to detain is intended to prevent combatants from returning to the battlefield, not to gather intelligence. *Hamdi v. Rumsfeld*, 542 U.S. 507, 521 (“Certainly, we agree that indefinite detention for the purpose of interrogation is not authorized.”). The criteria used by U.S. Detention Review Boards (DRBs) in Afghanistan also reflect this legal position. DRBs are expressly prohibited from keeping individuals in detention based solely on their intelligence value. Memorandum from Deputy Secretary of Defense: Policy Guidance on Review Procedures and Transfer and Release Authority at Bagram Theater Internment Facility (BTIF), Afghanistan (U), July 2, 2009, at p. 2, http://www.aclu.org/files/pdfs/natsec/bagram20100514/07bagrampolicy_30-92.pdf

⁴⁵ There is ongoing academic debate about the scope of authority for detentions in non-international armed conflict, and how many of the established detention standards of international armed conflict – including, for example, the authority to intern civilians for “imperative reasons of security” under the Fourth Geneva Convention -- may be treated as analogous. See, e.g., Jelena Pejic, “Procedural Principles for Internment/Administrative Detention in Armed Conflict and other Situations of Violence,” *Int’l Rev. of the Red Cross*, Volume 87, Number 858 (June 2005), p. 380, http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/irrc_858_pejic.pdf [hereinafter: Pejic: “Procedural violations”] (arguing that some of the standards of international armed conflict apply by analogy in non-international armed conflict, including, for example the principle that intelligence value alone is not normally sufficient basis for internment).

⁴⁶ Article 3 common to the four 1949 Geneva Conventions provides that all individuals should “be treated humanely without any adverse distinction founded on race, colour, religion or faith, sex, birth or wealth, or any other similar criteria.” Arbitrary deprivation of liberty has been found to be a violation of Common Article 3 as a form of inhumane treatment: “State practice establishes [prohibition on arbitrary deprivation of liberty] rule as a norm of customary international law applicable in both international and non-international armed conflicts. It should be noted that common Article 3 of the Geneva Conventions, as well as both Additional Protocols I and II, require that all civilians and persons hors de combat be treated humanely, whereas arbitrary deprivation of liberty is not compatible with this requirement.” See International Committee of the Red Cross, Customary IHL Database: “Rule 99: Deprivation of Liberty,” available at http://www.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule99 (last accessed Aug. 14, 2011).

⁴⁷ Collective punishment prohibited under Additional Protocol II, Art. 4 (2)(b). Case-by-case determination. Pejic: “Procedural violations,” *supra* note 45 at p. 380. See also *Prosecutor v. Delalic*, No. IT-96-21-A, ¶ 327 (Feb. 20, 2001).

⁴⁸ See *supra* note 45.

⁴⁹ Interview with male [age unknown], Jalalabad city, Nangarhar province, Feb. 7, 2011.
Interview with male [age unknown], Maidan Shar, Wardak province, March 25, 2010

⁵¹ Interview with male [age unknown], Kandahar city, Kandahar province, Nov. 22, 2010.

⁵² UNAMA/AIHR 2010 report, *supra* note 35.

⁵³ See, e.g., Gareth Porter and Shah Noori, “U.N. Reported Only a Fraction of Civilian Deaths from U.S. Raids,” *Inter Press Service*, March 17, 2011, <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=54883> (citing AIHRC Commissioner Nader Nadery that the UNAMA/AIHR 2010 report only included statistics and case studies based on cases they were able to investigate thoroughly); UNAMA Protection of Civilians, Mid-Year Report, July 2011, page 25. (“Given both limitations associated with the operating environment and limited access to information, UNAMA may be under-reporting the number of night raids involving civilian casualties.”) Interview with international human rights monitor [name, title withheld] in Kabul city, Kabul province, February 10, 2011 (discussing under-reporting of night raids because many of the areas in which they take place are inaccessible and the civilian deaths are difficult to verify).

⁵⁴ See, e.g., Carlotta Gall, “Night Raids Curbing Taliban, but Afghans Cite Civilian Toll,” *New York Times*, July 8, 2011 (noting that “Military officials say that they get their target 80 percent of the time, and that less than 1 percent of the raids lead to civilian casualties.”). ISAF generally tracks civilian casualties according to whether the death or injury was the result of “direct fire”, “indirect fire”, “close air support”, etc. It does not aggregate casualties resulting from night raids specifically. This may explain why it does not release statistics on civilian casualties in night raids, although it does raise a question as to where the 1% statistic originates.

⁵⁵ In particular, it seems methodologically unconvincing that the statistic about no shot fired in 80% of night raids has remained the same for over a year, despite changes in the number of operations, and tactics used over time. See, e.g., Quil Lawrence, “Afghan Deaths Reignite Controversy Over Night Raids,” *National Public Radio*, May 24, 2010, <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=127090878> (a May 2010 story noting ISAF statements that in 80% of night raids no shots fired); Robinson: “Flash, Bang”, *supra* note 19 (a February 2011 story noting ISAF statements that in 80% of night raids no shots fired); <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/kill-capture/night-raids/> (a May 2011 story noting ISAF statements that in 80% of night raids no shots fired).

⁵⁶ Interview with male [age unknown], Jalalabad city, Nangarhar province, Feb. 7, 2011.

⁵⁷ Interview with 30-year-old male, Mehter Lam city, Laghman province, Feb 8, 2011 (also noting that his uncle subsequently died from his wounds, a shrapnel wound to the arm).

⁵⁸ *Id.*

⁵⁹ A spokesman for ISAF at the time noted that it did not matter whether the men who ran outside were firing or not for a determination of hostile intent. “If you have got an individual stepping out of a compound, and if your assault force is there, that is often the trigger to neutralise the individual. You don’t have to be fired upon to fire back.” Jerome Starkey, “Nato ‘covered up’ botched night raid in Afghanistan that killed five,” *The Times*, March 13, 2011.

⁶⁰ Interview with 61-year-old male, Surkhod district, Nangarhar province, Feb. 9, 2011. “I don’t remember any calling out or anything. Just when they saw my son they shot him. My son in law then woke up from

the sleep and started running away and saw the Americans and they shot him. My son was holding the gun. He had a special gun, not like a regular one but the type you shoot birds with. They directly pointed at my son and shot him. He was sleeping at the time, in his chest. 10 or 12 bullets. Then they told me to raise my hands.”

⁶¹ In an incident in May 2011, a 12-year-old girl was shot when she ran away from an intruding force during a night raid. According to an ISAF statement following the incident: “An individual ran out the back of the compound toward the outer security perimeter and was killed when the security force mistakenly identified what they suspected was a weapon on the individual... Later, the force discovered the individual was an unarmed Afghan female adolescent.” Alissa R. Rubin, “Girl, 12, Killed in NATO Raid on Wrong Afghan Home,” *New York Times*, May 12, 2011. See also Interview with 38-year-old man, Jalalabad city, Nangarhar province, Feb. 9, 2011 (describing how international military shot after a 12-year-old boy who ran away when they entered the house and yard).

⁶² A spokesman for ISAF at the time noted that it did not matter whether the men who ran outside were firing or not for a determination of hostile intent. “If you have got an individual stepping out of a compound, and if your assault force is there, that is often the trigger to neutralise the individual. You don’t have to be fired upon to fire back.” Jerome Starkey, “Nato ‘covered up’ botched night raid in Afghanistan that killed five,” *The Times*, March 13, 2011.

⁶³ The concern that a man picking up his cell phone might be activating a bomb remotely or calling for back-up has frequently been used as a justification for shooting someone who otherwise has no hostile intent. Alissa J. Rubin, “Bombs Kill 13 Afghans; Elderly Man Dies in Raid,” March 21, 2010, *New York Times*, <http://www.nytimes.com/2010/03/22/world/asia/22afghan.html>

⁶³ Emma Graham-Harrison, “Factbox: Night-time raids in Afghanistan,” *Reuters*, February 26, 2011, <http://www.trust.org/alertnet/news/factbox-night-time-raids-in-afghanistan/>. Similarly high volumes of detentions took place in late 2010 and through the summer of 2011, though specific statistics on the number of those detained were not available, despite repeated requests.

⁶³ Andrea Prasow, “Afghan Torture Is No Secret,” *National Post*, May 4, 2010. <http://network.nationalpost.com/NP/blogs/fullcomment/archive/tags/National+Postost/default.aspx>. Judgment: R (Evans) v SS Defence, <http://www.judiciary.gov.uk/NR/rdonlyres/60E1560B-7E8A-4C3C-A886-C309B35237AD/0/revansvssdjudgment.pdf> (singling out the NDS in particular in evaluating complaints of widespread mistreatment and torture at Afghan detention facilities).

⁶³ Interview with 61-year-old male, Surkhod district, Nangarhar province, Feb. 9, 2011.

⁶³ See, e.g., Thomas Ruttig and Susanne Schmeidl, 2011, “Talking about Civilian Casualties in Kabul,” *Afghanistan Analyst Network Blog*, July 3, 2011, <http://aan-afghanistan.com/index.asp?id=1893>

⁶⁴ Emma Graham-Harrison, “Factbox: Night-time raids in Afghanistan,” *Reuters*, February 26, 2011, <http://www.trust.org/alertnet/news/factbox-night-time-raids-in-afghanistan/>. Similarly high volumes of detentions took place in late 2010 and through the summer of 2011, though specific statistics on the number of those detained were not available, despite repeated requests.

⁶⁵ Andrea Prasow, “Afghan Torture Is No Secret,” *National Post*, May 4, 2010. <http://network.nationalpost.com/NP/blogs/fullcomment/archive/tags/National+Postost/default.aspx>. Judgment: R (Evans) v SS Defence, <http://www.judiciary.gov.uk/NR/rdonlyres/60E1560B-7E8A-4C3C-A886-C309B35237AD/0/revansvssdjudgment.pdf> (singling out the NDS in particular in evaluating complaints of widespread mistreatment and torture at Afghan detention facilities).

⁶⁶ Interview with 61-year-old male, Surkhod district, Nangarhar province, Feb. 9, 2011.

⁶⁷ See, e.g., Thomas Ruttig and Susanne Schmeidl, 2011, “Talking about Civilian Casualties in Kabul,” *Afghanistan Analyst Network Blog*, July 3, 2011, <http://aan-afghanistan.com/index.asp?id=1893>

⁶⁸ In the past, ISAF was sometimes willing to share cockpit video or other material they believed established the combatant nature of those killed in ISAF military operations. In the last year and a half those requests have routinely been refused. Interview with international human rights monitor in Kabul

city, Kabul province, February 9, 2011; Interview with international human rights monitor in Kabul city, Kabul province, April 13, 2011.

⁶⁹ The last redacted investigation report released, related to a February 2010 airstrike in the border area of Uruzgan/Daikundi provinces. Headquarters United States Forces Afghanistan, Press Release: U.S. Releases Uruzgan Investigation Findings (100528-NR-019), May 28, 2010, Kabul, Afghanistan, <http://www.isaf.nato.int/article/isaf-releases/u.s.-releases-uruzgan-investigation-findings.html>.

⁷⁰ The last directive to be released publicly was the January 2010 tactical directive on night raids, An unclassified version of the first tactical directive has been released and is available at: <http://www.isaf.nato.int/article/isaf-releases/isaf-issues-guidance-on-night-raids-in-afghanistan.html>

⁷¹ Night raids might also be carried out in smaller numbers by ISAF Special Operations Forces (including U.S., British, Australian, Canadian, or other countries' Special Forces), or by U.S. Special Forces belonging to Combined Forces Special Operations Component Command (CFSOCC).

⁷² Chris Rogers, Campaign for Innocent Victims in Conflict (CIVIC) Worldwide, *Addressing Civilian Harm in Afghanistan: Policies and Practices of International Forces*, CIVIC Worldwide, April 2010, available at <http://www.civicworldwide.org/afghanistan>.

⁷³ Phone interview with military officer, May 26, 2011

⁷⁴ Phone interview with former COM-ISAF strategic advisor, May 31, 2011; Interview with COM-ISAF strategic advisor, Kabul city, Kabul province, April 17, 2011; Phone interview with military officer, May 26, 2011.

⁷⁵ Though OSF and TLO's research did not find a significant increase in "kill" missions, it is worth noting that other international commentators have suggested that domestic U.S. legal battles over detention authority in sites like Guantanamo have created pressure on the Obama Administration to kill rather than capture suspected terrorists found in Afghanistan, Pakistan, or other sites abroad. John Yoo, "From Guantanamo to Abbottabad," *Wall Street Journal*, May 4, 2011, ("Mr. Obama would rather kill al Qaeda leaders—whether by drones or special ops teams—than wade through the difficult questions raised by their detention."); Kenneth Anderson, "Targeted Killing in U.S. Counterterrorism Strategy and Law," May 11, 2009, Hoover Institution, at 7 ("the political costs for any U.S. administration in taking and holding detainees are now enormous. ... Politically, the most powerful institutional incentive today is to kill rather than capture them."); Tara McKelvey, "Inside the Killing Machine," *Newsweek*, February 13, 2011 (describing comments by former chief lawyer for the CIA, John Rizzo, about critiques of detention process under the Bush Administration "The detainees, by and large, survived, Rizzo observes; today, high-level terrorism suspects often do not").

⁷⁶ While many Afghans interviewed shared their belief that international forces do not understand Afghan culture and religion, many Afghan complaints transcend culture and religion. As one man from Wardak said, "This is not about me being Afghan and you being international; or me being Muslim or not. If I came to your home in the middle of the night, while you and your family were sleeping, searched the home, scared all of the children, what would you think of me?" Interview with male [age unknown], Maidan Shar, Wardak province, March 25, 2010.

⁷⁷ For example, Pashtun communities in Khas Uruzgan district of Uruzgan province have frequently complained about night raids conducted by Hazara forces (either independently or jointly with international forces). This issue has exacerbated long-standing tensions between Hazara and Pashtun communities in the

area. See also The Liaison Office, *The Dutch Engagement in Uruzgan: 1996-2010*, Kabul: The Liaison Office (2010).

⁷⁸ Thom Shanker, Elizabeth Bumiller, and Rod Nordland, “Despite Gains, Night Raids Split U.S. and Karzai,” *New York Times*, November 15, 2010, <http://www.nytimes.com/2010/11/16/world/asia/16night.html> (“NATO officials in Kabul say that representatives from the Afghan ministries of defense and interior, and from Mr. Karzai’s own national directorate of security, work inside the operations center and approve each mission.”); Josh Partlow, “Karzai wants U.S. to reduce military operations in Afghanistan,” *Washington Post*, November 14, 2010 (“On each mission, Afghan commandos accompany U.S. troops and Afghan officers work with the Special Operations command at Bagram Airfield to choose targets, military officials said”). Several current and former military officials have also told OSF and TLO that in some cases, the decision to conduct a raid and the authorization for it is more immediate, with the information learned in one raid leading to a second night raid on a different target the very same night. It is not clear what the Afghan involvement in authorization of these types of raid is; however, they appear to happen infrequently. Interview with COM-ISAF strategic advisor, April 17, 2011; Phone interview with former COM-ISAF strategic advisor, May 31, 2011.

⁷⁹ Interview with Col. Paul Harkness, Kabul city, Kabul province, Afghanistan, June 9, 2010.

⁸⁰ *Id.*

⁸¹ In October 2010, the Afghan National Security Council Afghan officials announced that this level of consultation gave them no meaningful control. Amir Shah & Heidi Vogt, “Afgh: Consult system on ops not working,” *Associated Press*, Oct. 18, 2011, http://www.wivb.com/dpps/military/Afghan-Consult-system-on-military-ops-not-working_3614649. In November 2010, Afghan President Karzai called for an end to night raids. Joshua Partlow, “Karzai wants U.S. to reduce military operations in Afghanistan,” *Washington Post*, Nov. 14, 2010, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/11/13/AR2010111304001.html>. In May 2011, President Karzai ordered the Defense Ministry to bring night raids under their control. Hamid Shalizi, “Karzai wants Afghans to take control of night raids,” *Reuters*, May 28 2011, http://www.realclearworld.com/news/reuters/international/2011/May/28/karzai_wants_afghans_to_take_control_of_night_raids.html.

⁸² Interview with Col. Paul Harkness, Kabul city, Kabul province, Afghanistan, June 9, 2010

⁸³ *Id.*

⁸⁴ Interview with male [age unknown], Kabul city, Kabul province, March 13, 2011; Interview with male [age unknown], Kabul city, Kabul province, March 13, 2011.

⁸⁵ Interview with male [age unknown], Kabul city, Kabul province, March 12, 2011.

⁸⁶ But see *supra* note 75.

⁸⁷ Though many witnesses noted that Afghans were part of the forces, they rarely described them as in the lead. Instead, witnesses reported that international forces often take the lead in night raid operations and have not been limited to a “perimeter role,” as ISAF has claimed.

⁸⁸ Interview with local rights monitor, Jalalabad city, Nangarhar province, Feb. 6, 2011.

⁸⁹ Interview with man [age unknown], Jalalabad city, Nangarhar province, Feb. 7, 2011.

⁹⁰ Robinson: “Flash, Bang”, *supra* note 19 (noting that in a night raid the journalist participated in, a Female Engagement Team of female soldiers dealt with the women in the home). See also Thom Shanker, Elizabeth Bumiller, and Rod Nordland, “Despite Gains, Night Raids Split U.S. and Karzai,” *New York Times*, Nov. 15, 2010, <http://www.nytimes.com/2010/11/16/world/asia/16night.html>. These teams have also been criticized for having an intelligence gathering function which could potentially endanger the women they interact with.

⁹¹ Open Society Institute & The Liaison Office: “Strangers at the door”, *supra* note 1, at p. 12.

⁹² For example, one man from Kandahar province who overall spoke more approvingly of night raids said, “When they search Americans do not steal property or money, but the ANA and Police, they do. . . . We wish the police not to steal and do not take bribers to release prisoners.” Interview with male [age unknown], Kabul city, Kabul province, March 12, 2011.

⁹³ Oxfam, Campaign for Innocent Victims in Conflict, Human Rights Research Consortium, & Peace Training & Research Organization, Joint Briefing Paper: No Time to Lose: Promoting the Accountability of the Afghan National Security Forces, May 10, 2011.

⁹⁴ Forthcoming Human Rights Watch report; “Just Don’t Call It a Militia” - Impunity, Militias, and the Afghan Local Police. (To be published September 13, 2011).

⁹⁵ Martine van Bijlert, 2011, “Khas Uruzgan violence and ISAF press releases,” *Afghanistan Analyst Network Blog*, June 26, 2011; <https://www.afghanistan-analysts.net/index.asp?id=1846>, and forthcoming Human Rights Watch report; “Just Don’t Call It a Militia” - Impunity, Militias, and the Afghan Local Police. (To be published September 13, 2011).

⁹⁶ Interview with Col. Paul Harkness, Kabul city, Kabul province, June 9, 2011.

⁹⁷ In contrast to ISAF statements many community elders and Afghan civilians interviewed argued that if international forces had come during the daytime or sent for them, they could have detained and/or questioned the individuals peacefully. See, e.g., Interview with elderly male [age unknown], Tirin Kot, Uruzgan province, July 4, 2011 (suggesting that a more peaceful alternative to night raids would be for international forces to secure or seal off the targeted area at night, then after daybreak search the house and detain individuals after requesting permission from elders).

⁹⁸ ISAF has sometimes argued that regular law enforcement is not possible in many areas because ANSF do not have control of all areas or sufficient capacity to carry out these detentions through regular law enforcement. This argument would be more convincing if night raids were only used in contested areas or areas known to have a weak ANSF force presence. The fact that night raids occur regularly in major provincial capitals including Kabul city and Jalalabad, in which ANSF forces are strong, suggests that this is not the main reason for the lack of alternative detention practices.

⁹⁹ Bashir Ahmad Naadem, “Al Jazeera journalist freed in Kandahar,” *Pajwok Afghan News*, Sept. 24, 2010,

¹⁰⁰ Interview with Rahmatullah Nekzad, Ghazni local journalist for Al Jazeera, Kabul city, Kabul province, Sept. 26, 2010.

¹⁰¹ In some cases the signal intelligence might not suggest the individual’s occupation, or public profile as clearly as it might have in the Al Jazeera case. Thus, ISAF might not know that the person is so easily detainable by other means. If so, the fact that ISAF does not check out such basic, public details of a person’s life before authorizing the potential use of lethal force on the family home is legally questionable, an issue raised more generally with regard to targeted killings. Past efforts to reduce civilian casualties from international military operations have included requirements to do a full pattern of life analysis before targeting. If these requirements are not already part of the restrictions applicable to night raids, there are strong grounds for including them.

¹⁰² Anand Gopal, “Afraid of the Dark in Afghanistan,” *TomDispatch.com*, Jan. 28, 2010, http://www.tomdispatch.com/blog/175197/tomgram%3A_anand_gopal,_afraid_of_the_dark_in_afghanistan/

¹⁰³ Additional Protocol I, Art. 57(1).

¹⁰⁴ Additional Protocol I, Art. 57 (2)(b).

¹⁰⁵ Additional Protocol I, Art. 57(3).

¹⁰⁶ For more on the applicability of human rights law during periods of armed conflict, see generally, Noam Lubell, “Challenges in applying human rights law to armed conflict,” *Int’l Rev. of the Red Cross*, Volume 87, Number 860 (December 2005). Rule of Law in Armed Conflict Project Website, “Interaction between humanitarian law and human rights in armed conflicts,” http://www.adh-geneva.ch/RULAC/interaction_between_humanitarian_law_and_human_rights_in_armed_conflicts.php (last accessed August 1, 2011). In addition, most relevant for this issue in Afghanistan, the United States generally contests the extra-territorial application of human rights treaties absent a specific provision. See generally, Michael Dennis, Application of Human Rights Treaties Extraterritorially in Times of Armed Conflict and Military Occupation, 99 *Am. J. Int’l L.* 119 (2005).

¹⁰⁷ Some scholars have noted that three situations in which human rights law might be relied on to a greater extent during periods of armed conflict are: occupation, non-international armed conflict, and counter-terrorism. See Michael N. Schmitt, “Investigating Violations of International Law in Armed Conflict,” *Harv. Nat’l Sec. J.*, Vol. 2, Issue 2, 51 - 56 (2010) (noting also that “The instance and scope of applicability will depend in great part on whether the situation involves an incident directly related to the conduct of the armed conflict or one where the nexus with the conflict is attenuated.”). See generally, Robert J. Delahunty & John Yoo, “What is the Role of International Human Rights Law in the War on Terror?” 59 *DePaul L. Rev.* 803 (2010). Noam Lubell, “Challenges in applying human rights law to armed conflict,” *Int’l Rev. of the Red Cross*, Volume 87, Number 860 (December 2005), 746 – 750 (arguing that because IHL is less developed with regard to non-international armed conflicts, human rights law might be relied upon more heavily: “where IHL treaties are silent, human rights law might be offered as an answer”).

¹⁰⁸ The Afghan NGO Safety Office – a widely trusted non-governmental security monitor that regularly tracks security incidents – found a 119% increase in insurgent attacks from June 2009 to June 2011. Kate Clark, “Civilian Casualties 1: Progress in the war or a ‘perpetually escalating stalemate’?” *Afghan Analysts Network blog*, July 21, 2011, <http://aan-afghanistan.com/index.asp?id=1957>.

¹⁰⁹ Joshua Partlow, “Karzai wants U.S. to reduce military operations in Afghanistan,” *Washington Post*, November 14, 2010.

¹¹⁰ *Id.* Emma Graham-Harrison, Long-term deal with U.S. must be on Afghan terms: Karzai,” *Reuters*, July 26, 2011, <http://www.reuters.com/article/2011/07/26/us-afghanistan-us-idU.S.TRE76P1U320110726>.

¹¹¹ See *supra* note 108 (noting 119% rise in insurgent attacks since the “surge” in troops and in night raids).